

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Hana Lásková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Hana Lásková

Aktuální otázky adopce a výchovy dětí
v homoparentálních rodinách

Current issues of adoption and education of
children in homoparenting families

2012

Hana Lásková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce PhDr. Anežce Misauerové za odborné vedení práce a za podporu a trpělivost při jejím vytváření.

Také bych chtěla poděkovat všem, kteří se ochotně podíleli na vzniku mé bakalářské práce a poskytli mi důvěrné informace ke zpracování.

Hana Lásková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „*Aktuální otázky adopce a výchovy dětí v homoparentálních rodinách*“ zpracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Praze, dne 20. 2. 2012

.....

Anotace

Bakalářská práce „*Aktuální otázky adopce a výchovy dětí v homoparentálních rodinách*“ pojednává o problematice homosexuality, registrovaného partnerství, možnostech rodičovství párů s homosexuální orientací a následně výchovy dětí v homoparentálních rodinách.

V úvodu své práce se věnuji definici homosexuality, příčinám jejího vzniku, historii, současnému pohledu na homosexualitu a variantám homosexuálního života. Dále navazuji kapitolou o registrovaném partnerství, především porovnáním institutu registrovaného partnerství s institutem manželství, stručným obsahem zákona o registrovaném partnerství a situací v České republice po jeho uzákonění. V následující kapitole shrnuji možnosti vzniku homoparentálních rodin. Poslední kapitola je již celá věnována tématu homoparentální rodina. Zde uvádím odborná zjištění v oblasti výchovy dětí v homoparentálních rodinách, dále výchovné aspekty plynoucí z prostředí těchto rodin a nakonec shrnutí argumentů podporující výchovu dětí v homoparentálních rodinách a argumenty hovořící v jejich neprospěch.

Annotation

Bachelor thesis, „*Current issues of adoption and education of children in homoparenting families*“ deals with the issue of homosexuality, a registered partnership, the possibilities of parenthood homosexual couples and the education of children in homoparenting families.

In the beginning of my work I deal with the definition of homosexuality, causes of its origin, history and contemporary perspective on homosexuality and gay live opinions. Next there is a chapter about registered partnership, particularly brief contents of the act on the registered partnership, compare institute of registered partnership with the institute of marriage and the situation in the Czech Republic after the legalization of registered partnership. In the next chapter I summarized the possibilities of creation homoparenting families. The last chapter is about the topic of homoparenting families. The professional findings in the education of children in these families as well as education aspects of the environment resulting these families. Finally a summary of the arguments for and against the education of children in homoparenting families.

Klíčová slova

adopce, gay, homoparentální rodina, homosexualita, lesba, registrované partnerství, výchova

Keywords

adoption, homoparenting family, homosexuality, gay, lesbian, registered partnership, education

Obsah

Úvod	8
1. CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
1.1. Homosexualita	10
1.2. Homoparentalita	11
1.3. Rodina	11
1.4. Výchova	11
1.5. Adopce (osvojení)	12
2. HOMOSEXUALITA	12
2.1. Teorie vzniku homosexuality	12
2.2. Historie homosexuality	13
2.2.1. Starověké Řecko a Řím	14
2.2.2. Křesťanství	14
2.2.3. Osvícenství	15
2.2.4. 19. a 20. století	15
2.3. Současnost v České Republice	17
2.4. Pohled společnosti na gay a lesbickou menšinu	17
2.5. Pohled na gay a lesbickou menšinu v ČR	18
2.6. Varianty homosexuálního života	19
2.6.1. V celibátu	19
2.6.2. V manželství	20
2.6.3. V homosexuálním partnerství	20
3. REGISTRované PARTNERSTVÍ	20
3.1. Porovnání instituce registrovaného partnerství s institucí manželství	21
3.2. Stručný obsah zákona o registrovaném partnerství	22
3.2.1. Kdo může uzavřít registrované partnerství	22
3.2.2. Kde uzavřít registrované partnerství	22
3.2.3. Potřebné doklady k uzavření registrovaného partnerství	22
3.2.4. Uzavření registrovaného partnerství	22
3.2.5. Zánik registrovaného partnerství	23
3.3. Situace v ČR po schválení zákona o registrovaném partnerství	24
4. MOŽNOSTI VYTVOŘENÍ HOMOPARENTÁLNÍ RODINY	24
4.1. Instituce rodiny	24
4.2. Funkce rodiny	25
4.3. Způsobilost homosexuálních párů pro výchovu dětí	26
4.4. Motivace k rodičovství	27
4.5. Přínos dítěte	28
4.6. Možnosti rodičovství lesbických párů	28
4.6.1. Umělé oplodnění	28
4.6.2. Náhradní rodinná péče (adopce), náhradní výchovná péče	29
4.6.3. Další možnosti	31
4.7. Možnosti rodičovství gay párů	31
4.7.1. Institut náhradní matky	32
4.7.2. Další možnosti	32

5. HOMOPARENTÁLNÍ RODINA.....	32
5.1. Odborná zjištění v oblasti výchovy dětí v homoparentálních rodinách.....	33
5.2. Vybrané výchovné aspekty plynoucí z prostředí homoparentální rodiny.....	35
5.2.1. Mentální rozvoj.....	36
5.2.2. Budování sexuální identity.....	37
5.2.3. Sociální vztahy.....	38
5.2.4. Vnímání homoparentality rodiny dítětem.....	38
5.2.5. Pohled do budoucnosti.....	39
5.3. Argumenty hovořící v neprospěch výchovy dětí v homoparentálních rodinách.....	40
5.4. Argumenty podporující výchovu dětí v homoparentálních rodinách.....	42
Závěr.....	45
Seznam příloh.....	51
Příloha č. 1.....	52
Příloha č. 2.....	53
Příloha č. 3.....	54

Úvod

Přestože žijeme ve svobodné demokratické zemi, kde každý člověk má svá lidská práva a svobody, je zřejmé, jak těžce a složitě musí někteří z nás za tato práva bojovat. A to kvůli své sexuální orientaci. V České republice došlo v roce 2006 k přijetí zákona o registrovaném partnerství, který umožňuje formalizovat svazky homosexuálních párů. Do té doby nebylo vnímání odlišné sexuální orientace v zákonech nijak zakotveno. Avšak ani uznání tohoto zákona nestaví svazky homosexuální na stejnou roveň svazkům heterosexuálním. Velká omezení jsou v oblasti rodinného práva. Tato omezení se týkají především reprodukčních práv, adopcí a možností osvojení dítěte druhým partnerem.¹

V současné době vyvstává řada otázek spojených s rodičovstvím a výchovou dětí homosexuálními páry. Vedou se četné diskuse o tom, zda by měly být legalizovány možnosti vytvoření homoparentálních rodin, především tedy adopce dětí těmito páry. Na druhou stranu není příliš uváděna ta skutečnost, že i přes veškerá omezení homoparentální rodiny reálně existují. Ve světě proběhla řada výzkumů, které se těmito otázkami zabývaly. U nás zatím žádný větší výzkum na toto téma nebyl proveden.

Gay a lesbická menšina je mi velmi blízká. Setkávám se s mnoha lidmi, kteří mají homosexuální orientaci a již dlouhá léta se zajímám o jejich vnímání sebe sama, jejich životy i coming out² v české společnosti. Motivací pro vytvoření této bakalářské práce mi byla, mimo osobní zájem, právě ta skutečnost, že v České republice není zatím mnoho poznatků z oblasti homoparentality. A proto jsem do této problematiky ráda nahlédla.

Mým cílem je zjistit, jaký je současný pohled na otázku výchovy dětí v homoparentálních rodinách v České republice. Především jaké jsou možnosti vytvoření homoparentálních rodin a jaké plynou výchovné aspekty z prostředí těchto rodin. Dále se pokusím shromáždit argumenty, které podporují výchovu dětí v homoparentálních rodinách nebo naopak hovoří v jejich neprospěch.

Bakalářskou práci jsem vytvořila za pomoci odborné literatury, dostupné v České republice, včetně odborných časopisů ať již v tištěné, či v elektronické podobě. Velkou

¹ Typ individuálního osvojení – **osvojení jedním osvojitelem**, v tomto případě osvojení dítěte biologického rodiče jeho partnerem. Na základě individuálního osvojení by mezi osvojitelem a osvojence vznikl příbuzenský vztah.

² **Coming out** - tento pojem pochází (z angl. *coming out of the closet* = *vyjít ven ze skříně*). Během tohoto procesu si jedinec uvědomuje svoji homosexuální orientaci. Tento prvotní proces se nazývá tzv. *coming out vnitřní*, při kterém jedinec vystoupí před sebou samým. Poté následuje fáze vystoupení před druhými, tzv. *coming out vnější*. Během této fáze dojde ke zveřejnění informace, která byla dosud tajena. (Podle: Procházka 2002, Janošová 2000, str. 20.)

podporou mi byly také celosvětově dostupné internetové zdroje, především v oblasti výchovy dětí v homoparentálních rodinách. Důležitým zdrojem se staly také televizní diskusní pořady a dokumenty věnované této tematicce.

Tato práce obsahuje celkem pět hlavních kapitol, které se dále dělí do menších podkapitol. Do první kapitoly jsem zařadila charakteristiku základních pojmů, které úzce souvisí s tematikou celé práce. V druhém oddíle se zaměřuji na téma homosexuality. Uvádím zde příčiny jejího vzniku, historii a nechybí ani současný pohled české společnosti na tuto menšinu. V závěru druhého oddílu zmiňuji varianty homosexuálního života. Třetí část jsem věnovala tématu registrovaného partnerství. Obsahuje porovnání institutu registrovaného partnerství s institutem manželství, stručný výklad zákona o registrovaném partnerství a popisuje situaci v České republice po jeho uzákonění. Tuto část jsem zvolila zejména z toho důvodu, abych zdůraznila, jaké právní postavení má registrovaný pár, případně homoparentální rodina, kde jsou rodiče v registrovaném partnerství, oproti rodině, kde jsou rodiči manželé. Ve čtvrté kapitole se blíže zabývám možnostmi vytvoření homoparentální rodiny a způsobilostí párů s homosexuální orientací pro výchovu dětí. Poslední pátá kapitola je spojena s pojmem homoparentální rodina. Sumarizuji zde odborná zjištění v oblasti výchovy dětí v homoparentálních rodinách, dále se zamýšlím nad výchovnými aspekty, které plynou z prostředí těchto rodin. V závěru této poslední části uvádím argumenty podporující výchovu dětí v homoparentálních rodinách a na druhou stranu argumenty hovořící v jejich neprospěch.

Téma adopce, kterou zmiňuji v názvu své práce, jsem zakomponovala do kapitoly o možnostech vytvoření homoparentální rodiny a také do argumentace podporující její vznik. Adopce, především osvojení dětí druhým partnerem, je silnou motivací a hlavním argumentem pro legalizaci cesty vedoucí k vzniku homoparentálních rodin, a proto je i nedílnou součástí mé práce.

Bakalářská práce by mohla sloužit jako informační materiál pro ty, kteří se alespoň částečně zabývají tematikou gay a lesbické menšiny, a chtěli by se dozvědět více o problematice homoparentality.

1. CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1. Homosexualita

Výraz homosexualita (z řečtiny homos = stejný, z latiny sexus = pohlaví), tedy stejnopohlavnost, použil poprvé Benkert v roce 1869, a to ve významu, který dodnes používáme. Je to trvalý neměnný stav, trvající celoživotně, zapříčiněný vnitřním cítěním a jednáním jedince, který je přitahován stejným pohlavím.³

Homosexualita se dělí na *egosyntonní* – to znamená, že jedinec svoji citovou a sexuální orientaci přijímá a je s ní zcela vyrovnán, a na *egodystonní*. V tomto případě ji jedinec vnitřně odmítá a nedokáže se s ní vnitřně ztotožnit.

Označením pro homosexuálně orientovaného člověka je homosexuál, avšak tento pojem je v dnešní době vnímán spíše ve smyslu sexuální stránky člověka, a proto se velmi často používají pojmy gay a lesba.

Gay - tento výraz pochází z angličtiny a doslova znamená rozjásaný, nevázaný, rozmařilý, nemorální, živý, veselý, barevný, apod. Slovo gay velmi často zahrnuje i homosexuálně orientované ženy, často také nazývané lesbické.

Lesba - slovo lesba je známé původně podle ostrova Lesbos (sídlo básničky Sappó ve starém Řecku). Právě tato básnička je známá díky spekulacím ohledně její smrti, která prý souvisela s láskou k ženě. I přesto, že nové poznatky naopak tvrdí, že to byla nešťastná láska k muži, Sappó bude navždy symbolem pro homosexuálně orientované ženy.⁴

Důležité je odlišit pojmy sexuální orientace, sexuální identifikace a sexuální chování.

Sexuální orientace je trvalou a neměnnou charakteristikou každého člověka. Vyjadřuje skutečnost, že při volbě erotického partnera a své citové náklonnosti dáváme někomu přednost, muži nebo ženě.

Sexuální identifikace vyjadřuje vnitřní cítění a sebehodnocení. Cítíme se buď mužem nebo ženou, a také heterosexuálem nebo homosexuálem. Někteří se cítí bisexuálně orientováni, tedy se domnívají, že je přitahují obě pohlaví a neumí dát přednost buď mužům, nebo ženám.

Homosexuální chování je pohlavní styk nebo jiná sexuální aktivita s osobou stejného pohlaví. Většina lidí se chová celý život v souladu se svou sexuální orientací a identifikací.⁵

³ Podle: BRZEK, Antonín; PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha : SCIENTIA MEDICA, spol. s.r.o, 1992. 124 s. ISBN 80-85526-03-4.str 19.

⁴ Podle: Lesba. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2009, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lesba>>.

⁵ Podle: PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: Stud (2002), ISBN 80-238-8850-1, str. 4.

1.2. Homoparentalita

Homoparentalita je poměrně nový termín, kterým označujeme rodičovství gay a lesbických párů. Označuje tedy výchovu dětí v rodinách, kde mají rodiče či jedinec homosexuální orientaci.

„Odvozeným výrazem je homoparentální rodina, který zahrnuje takové rodinné modely a domácnosti, v nichž se nachází dospělé osoby s homosexuální orientací a (obvykle nezletilé) děti. Za terminologicky korektní je též považován výraz rodina homosexuálních partnerů.“⁶

1.3. Rodina

Existuje mnoho definic rodiny. Pro účel této bakalářské práce zde uvádím definici z knihy Jozefa Výrosta: *„Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení si vytváří postoj k personálnímu okolí, k sobě samému i společnosti obecně.“⁷*

1.4. Výchova

Pojem výchova je pro tuto práci pojmem klíčovým. Její definici jsem čerpala z pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš 2003): *„Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Někteří autoři chápou výchovu jako plně řízený proces ovlivnění nehotového člověka pedagogem nebo situací, naplněný snahou podřídit jej normám společnosti, ale i normám instituce. Z moderního hlediska je výchova především procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi stimulujícími jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.“⁸*

⁶ Podle: Homoparentalita. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2010, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Homoparentalita>>.

⁷ Jozef Výrost, Ivan Slaměník, *Aplikovaná sociální psychologie*, Portál 1998, ISBN 80-7178-269-6, str. 304

⁸ PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8., str. 277-278.

1.5. Adopce (osvojení)

S pomocí níže uvedených zdrojů si dovolím popsat tento pojem následovně:

„Adopce je státem garantovaný a zákonem ošetřený druh náhradní rodinné péče, při které přijímají manželé či jednotlivci za vlastní opuštěné dítě a získávají plnou rodičovskou zodpovědnost.“⁹ V České republice zákon definuje dva druhy osvojení. **Zrušitelné**, při kterém jsou osvojitelé zapsáni do rodného listu dítěte, ale soud může osvojení na návrh osvojitelů zrušit. Tento typ je využíván u dětí mladších jednoho roku. Druhým typem je osvojení **nezrušitelné**. Osvojitelé se také zapisují do rodného listu dítěte, ale toto osvojení již není možné zrušit. Minimální věková hranice dítěte je jeden rok.¹⁰ „Cílem osvojení je založit mezi osvojitelem a osvojence takový právní vztah, jako mezi přirozenými rodiči a dětmi, a vytvořit tak osvojenému dítěti stabilní a harmonický domov.“¹¹

2. HOMOSEXUALITA

2.1. Teorie vzniku homosexuality

Dodnes není zcela jasné, proč se vyskytuje několik procent lidí v každé společnosti, které eroticky přitahují lidé stejného pohlaví. Na toto téma vzniklo postupem času několik teorií. Tyto teorie jsou velmi různorodé, záleží i na vědeckém oboru, z kterého odborníci při svém zkoumání tohoto problému vycházejí. Většina vědců a lékařů shoduje na tom, že na vzniku homosexuality se podílí větší množství činitelů.

Nejnovější teorie je založena na genetických průzkumech, které prokázaly, že v rodinách matek homosexuálních synů je častější výskyt gayů. Také jednovaječná dvojčata, která mají stejný dědičný základ, se častěji shodují ve svém erotickém zaměření než dvojvaječná. Dokonce byl nalezen takzvaný gen homosexuality na pohlavním chromozomu X, který vysvětluje některé případy homosexuality u mužů. Ovšem stoprocentní odpověď na otázku, zda je tedy homosexualita dědičná zatím nemáme. Tato „genetická“ teorie nám také zcela nevysvětluje všechny případy. A proto vznikají další a další teorie.¹²

⁹ *Www.adopce.com : Projekt náhradní rodinné péče* [online]. 2010 [cit. 2011-06-11]. Adopce.com . Dostupné z WWW: <<http://www.adopce.com/adopce-osvojeni/zakladni-pojmy/>>.

¹⁰ Tamtéž

¹¹ PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8., str. 149-150.

¹² Podle: JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. 219 s. ISBN 80-7184-954-5, str. 25-26.

Jednou z nich je i ta, která předpokládá, že během nitroděložního vývoje budoucího homosexuálního chlapce nedojde v krátkém asi týden trvajícím období k dostatečnému hormonálnímu zásobení tvořícího se centra sexuální orientace v mezimozku. Tato teorie byla také využita při takzvané léčbě homosexuality v minulém století. Po té, co lékaři zjistili pohlaví plodu, podávali těhotné matce ve vysoké míře příslušné hormony, aby tak předešli možné budoucí homosexualitě jejího dítěte. Tato prevence homosexuality však potvrdila, že přidání hormonů ohrožuje dítě na zdraví, a proto se od ní upustilo.¹³

Některé z psychologických vývojových teorií připouští, že negativní roli může sehrát poporodní období do tří let věku. Hovoří se o vlivu narušených rodičovských rolí, nedostatečném začlenění otce do výchovy. Psychologické vlivy mohou sehrát určitou roli pouze během raného dětství a zřejmě jen u disponovaných jedinců.

Z výše uvedených teorií, tedy vyplývá, že na vzniku homosexuality se budou podílet tři složky: *biologická, psychická a sociální* dispozice. „*Jako primární a často i hlavní se zpravidla uvádí vliv prostředí při psychickém dozrání jednice. Biologickou dispozici dobře vysvětluje její přirovnání například k vrozené dispozici k alkoholismu. Kořenem homosexuality není odlišná sexuální orientace, ale vychovaná neurotická (nutkavá) sebelítost, která vznikla v souvislosti s budováním pohlavní role v raném dětství a v prepubertě. Tato neurotická porucha se projevuje touhou být ve světě mužů a zároveň strachem být muž. Vzniká zpravidla postupně vlivem selhání vzorové role otce, a případně v prepubertě vlivem nepřijetí vrstevníky. Jako u každé psychické poruchy se nejedná o jeden faktor, ale je obvyklé dlouhodobější působení více faktorů.*“¹⁴

V závěru této podkapitoly bych ráda poukázala na fakt, že vznik homosexuality není možné vysvětlit pouze jednou a to ještě ne zcela jasnou příčinou. V současné době se velká většina odborníků shoduje v tom, že homosexuální orientaci není možné změnit a odmítá snahy o její léčbu. Tyto pokusy se již v minulosti odehrávaly, ale vždy skončily neúspěchem.

2.2. Historie homosexuality

„*Báseň Goethe jednou napsal, že je tak stará jako lidstvo samo a může proto platit jako něco přirozeného, jak to konečně vyplývá z historie.*“¹⁵

¹³ Podle: BRZEK, Antonín; PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha : SCIENTIA MEDICA, spol. s.r.o, 1992. 124 s. ISBN 80-85526-03-4., str. 60 – 65.

¹⁴ *Www.homosexualita.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-06-11]. Exodus. Dostupné z WWW: <<http://www.homosexualita.cz/?m=1&mm=2>>.

¹⁵ PONDĚLÍČEK, Ivo., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Lidská sexualita*. Brno: Avicenum, 1974. ISBN 2-675.740-74, str. 189.

2.2.1. Starověké Řecko a Řím

Ve starověkém Řecku byla homosexualita vnímána velmi tolerantně, pronikla dokonce i do kultury, o čemž se můžeme přesvědčit u mnohých obrazů i soch. Homosexuální jednání je velmi úzce spojováno s bohy, což dokládají některé mýty. Nejznámějším mladým objektem homosexuálních tužeb boha byl Ganymédes, do kterého se zamiloval i samotný Zeus. „*Příběh o tomto hezkém chlapci podnítil celou řadu uměleckých i literárních děl, například Platón mýtus použil jako ospravedlnění milostných pocitů vůči svým žákům.*“¹⁶

Nebylo nic zvláštního, když si bohatý muž vedle milenek udržoval také jednoho či více mladých mužů. Patřilo to tehdy k jakési reprezentaci bohatství, společenskému statusu. Veřejně přijímána byla také mimo homosexuálních aktivit nevěra. Dalo by se říci, že starořecká společnost byla v mnoha ohledech velmi otevřená.

Naproti tomu starověký Řím byl více konzervativního ražení a homosexuální aktivity byly zákonem omezeny pouze na styk s vlastním otrokem. Ostatní homosexuální aktivity byly trestné. Až pod vlivem liberálního Řecka došlo k uvolnění mravů i v Římě a homosexuální láska se stala dokonce módní záležitostí. Což potvrzuje skutečnost, že ne jeden z římských vůdců si na svém dvoře udržoval milence.

O lesbické lásce se snad jen kromě básničky Sappó, z dob starověkého Řecka a Říma mnoho nedozvíme. Což je způsobeno především faktem, že postavení žen bylo v této době velmi potlačováno a podřízeno mužům. Na lesbické aktivity se pohlíželo jako na snahu vyrovnat se mužům, což činilo tuto aktivitu pochopitelně nevídanou.¹⁷

2.2.2. Křesťanství

S nástupem a rozvojem křesťanství ve čtvrtém století našeho letopočtu se společnost přiklonila ke konzervativnějšímu přístupu k lidské sexualitě. Zejména poté, co bylo křesťanství uznáno jako jedno z náboženství vydáním Ediktu Milánského roku 313 n. l. a lidé přijali křesťanská dogmata a pohled víry na lásku a manželství. Tuto nastolenou atmosféru jen podtrhl rok 342 n. l. a zákaz sňatku mezi muži, který znemožnil dále se otevřeně hlásit k homosexualitě, či bisexualitě pod trestem upálení za živa. Tento zákaz přetrvával téměř sedmáct století. Sexuální styk vnímali křesťané jen jako aktivitu vedoucí k udržení rodu, tedy rozmnožování. Homosexuální styk byl považován za jeden z největších hříchů a jako

¹⁶ Podle: *Www.unique-soul.webgarden.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-06-11]. Zvláštní duše. Dostupné z WWW: <<http://www.unique-soul.webgarden.cz/historie-homosexuality-1-cast>>.

¹⁷ Tamtéž

nevhodné byly vnímány i jiné neobvyklé praktiky, jako masturbace či neobvyklé polohy při sexu. Po většinu středověku panoval pro homosexuály trest smrti.¹⁸

2.2.3. Osvícenství

Doba osvícenství znamenala návrat k antickým ideálům. Osvícenství není typické pouze pro literární a výtvarnou inspiraci starověkým Řeckem a Římem, ale především jako myšlenkový proud, který nahlížel na církve a její dogmata velmi kriticky a obracel se zpět k antickým myšlenkám. A to nejen v oblasti sexuality, již brali filosofové (a nejen oni) jako přirozenou součást lidského bytí, ba dokonce poprvé po dlouhých staletích se opět objevovaly názory, že homosexualitu nelze považovat za zvrácenost. Změny přicházely také v oblasti lidského práva, přístupu ke vzdělání a vzdělávání. Obecně byla tato doba prosycena atmosférou volnomyšlenkářství.¹⁹

2.2.4. 19. a 20. století

I přes snahu všech níže uvedených významných aktivistů, společnost 19. století považovala homosexualitu za nemorální a zvrácenou úchylku a tvrdě ji odsuzovala. Co se týče lesbických sexuálních projevů, ty nebyly v tomto století stejně jako ve starověku a středověku vůbec zvažovány. Nikoli proto, že by je společnost opět vnímala jako snahu žen vyrovnat se mužům ani pro postavení žen té doby, jež bylo přeci jen na lepší úrovni než ve středověku, ale proto, že tehdejší představa o sexuálních aktivitách se týkala buď milování muže a ženy, nebo muže s mužem. Řekněme tedy, že pro vykonání sexuálního aktu byla přítomnost penisu v představách většiny naprostou podmínkou.²⁰

V tomto století působil několik aktivistů, kteří se zasloužili o mnohé změny ve vnímání homosexuality. Mezi nejvýznamnější patří **Karl Heinrich Ulrichs** (*německý spisovatel, 1825-1895*), který ve svých prvních pracích pojednával o homosexuální orientaci jako o přirozenosti a jako první vyslovil myšlenku, že homosexualita je vrozená záležitost. K. H. Ulrichs přišel také s pojmem bisexualita.²¹ Dnes je tento německý spisovatel považován za jednoho z prvních gay aktivistů, neboť nejenom svou orientaci nijak nezastíral, ale dokonce vyzýval ostatní, aby svou homosexualitu netajili. Ve svých pozdějších literárních dílech se

¹⁸ Podle: *Www.unique-soul.webgarden.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-06-11]. Zvláštní duše. Dostupné z WWW: <<http://www.unique-soul.webgarden.cz/historie-homosexuality-1-cast>>.

¹⁹ Tamtéž

²⁰ Tamtéž

²¹ Pochází z řeckého (**bi** = **dvojitý**, **sexus** = **pohlaví**). Je to případ, kdy je jedinec přitahován osobami obou pohlaví v přibližně stejné míře. Tento pojem označuje nevyhraněnou sexuální orientaci, tedy něco mezi homosexualitou a heterosexuální. Je velmi pravděpodobné, že jedinec bude schopen navázat plnohodnotný citový vztah s osobou jak opačného, tak i stejného pohlaví.

snažil morálně podporovat homosexuály, kteří byli za svou orientaci a sexuální aktivity odsouzeni a vězněni. Na kongresu německých právníků vystoupil se svou obhajobou homosexuality a apeloval na zrušení proti-homosexuálních zákonů. Mezinárodní gay a lesbická právnická asociace uděluje každým rokem Cenu Karla Heinricha Ulrichse, za významný přínos k zrovnoprávnění gayů a leseb.²²

Další významnou osobností byl bezesporu **Henry Havelock Ellis**, (*anglický psycholog a spisovatel, 1859-1939*). Byl to jeden z průkopníků nového pohledu na homosexualitu a homosexuální chování. Spolu s **Addingtonem Symondsem**, (*britský básník a historik, 1840 – 1893*), vydali knihu **Sexual Inversion**, která byla ihned po vydání zakázána, a její vydavatel byl trestně stíhán. Byla to první anglická kniha, jež popisovala homosexuální vztah mužů z medicínského hlediska, přičemž o tomto jevu Ellis nepojednával jako o něčem zvráceném, nemorálním, nebo dokonce trestném. Z Ellisových pojednání o masturbaci a narcismu později čerpal i Sigmund Freud.²³

Mezi další bojovníky za lidská práva 19. století patří **Karl-Maria Kertbeny**, (*maďarský spisovatel, 1824 – 1882*). Jako mladého spisovatele jej zasáhla sebevražda blízkého přítele, který byl vydírán kvůli své sexuální orientaci. Tato událost později Kertbenyho nasměrovala k tomu, aby se zabýval ve svých pracích homosexualitou a bezprávím. Podporoval Ulrichsovu terorii o přirozenosti a vrozenosti homosexuality. Byl to právě Kertbeny, kdo zavedl pojem homosexualita a heterosexualita²⁴ jako klasifikaci sexuální orientace. Učinil tak proto, aby se mohl ve svých dílech vyhýbat tehdejšímu hanlivému označením pro jedince s homosexuální orientací.²⁵

Nejdůležitějším autorem literatury s homosexuální tematikou především pro Českou republiku byl **Magnus Hirschfeld**, (*německý lékař, 1868 – 1935*). Po několika letech lékařské praxe vydal dva pamflety Sapfó a Sokrates popisující homosexuální lásku. V Německu založil vědecko-humanitární výbor spolu s dalšími spisovateli a právníkem. Jejich motto bylo: „Spravedlnost skrze vědu“. Hirschfeld zastával názor, že lepší vědecké

²² Podle: Karl Heinrich Ulrichs. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2006, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Karl_Heinrich_Ulrichs>.

²³ Podle: Henry Havelock Ellis. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2006, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Havelock_Ellis>.

²⁴ Výraz pochází (**z řeckého heteros = jiný, různý a latinského podstatného jména sexus = pohlaví**), tedy různopohlavní. Heterosexuální orientace vyjadřuje náklonnost, která je vyjadřovaná pouze, nebo zejména osobám opačného pohlaví. Stejně jako je homosexualita, je to celoživotní a neměnný stav. I Heterosexuality se dělí na dva typy. První je *androfilie* – to znamená ženská a *gynekofilie* – to znamená mužská heterosexualita.

²⁵ Podle: Karl-Maria Kertbeny. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2007, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Karl-Maria_Kertbeny>.

porozumění této tematické povede ke snížení nepřátelského přístupu heterosexuální většiny. Inicioval proto petici proti zákonu 175, jež hodnotil homosexuální styk jako trestný čin. Tuto petici podepsali mimo jiné také Albert Einstein, Hermann Hesse, Thomas Mann, Rainer Maria Rilke a Eduard Bernstein. V roce 1921 zorganizoval Hirschfeld v Německu první Kongres pro sexuální reformu, který vedl k založení Světové ligy pro sexuální reformu. Další kongresy proběhly v Kodani, Londýně, Vídni a konečně roku 1932 v Brně. V té době již v Československu fungovala Československá liga pro reformu sexuality.²⁶

2.3. Současnost v České Republice

Až o mnoho let později, tedy přesně od roku 2002, začaly v ČR snahy o uzákonění partnerského soužití osob stejného pohlaví. Kampaň probíhala především prostřednictvím médií – tedy televize, rozhlasu, inzerce v novinách, billboardů a podobně.

Velmi úspěšně se podařilo rozpoutat diskuse o diskriminaci homosexuálů a o registrovaném partnerství. V těchto diskusích byla snaha upozornit na to, že mnozí z gay a lesbických párů spolu žijí desítky let, jsou si navzájem oporou a jde jim o vzájemné soužití. Aktivistické snahy byly vyslyšeny a v roce 2006 byl zákon o registrovaném partnerství schválen.

2.4. Pohled společnosti na gay a lesbickou menšinu

K lidem s homosexuální orientací se v různých společnostech přistupuje různým způsobem. I v dnešní době jsou ještě některé země, kde je homosexualita trestná, homosexuálové jsou vězněni, a jejich práva jsou potlačována. Naproti tomu jsou však moderní demokratické země, kde je homosexualita legalizována a považována za společensky přijatelnou.

Zde se však často objevuje jiný problém a tím je promiskuita lidí s homosexuální orientací. V této souvislosti se hovoří především o šíření nákazy HIV a dalších pohlavně přenosných nemocí. Avšak o těchto jevech se diskutuje pouze v souvislosti s homosexuály, kteří jsou takzvaně viditelní, tím je myšleno zhruba 4% zastoupení ve společnosti. Toto číslo, jak sami odborníci přiznávají, je pouze orientační, protože zjistit počet homosexuálně orientovaných lidí ve společnosti je prakticky nemožné. Důvod je jednoduchý: lidé se dobrovolně nehlásí ke své odlišné orientaci, pokud k tomu nemají důvod, nebo pokud neexistuje podpora z jejich okolí. Tato skutečnost nahrává všeobecným domněnkám, které

²⁶ Podle: Magnus Hirschfeld. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2011, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Magnus_Hirschfeld>.

bohužel šíří stále mylné přesvědčení o tom, že je u homosexuálů velká tendence k promiskuitě. Příkladem může být tvrzení: „*Homosexuální muži mají velkou tendenci k sexuální promiskuitě. Je to jednak podmíněno tím, že jde o dva muže, tedy o dva jedince, kteří jsou biologicky disponováni k větší sexuální aktivitě a promiskuitě (homosexuální ženy tuto promiskuitu nevykazují), je to podmíněno sociálně.*“²⁷ Toto vyjádření není ale nijak podloženo, nezakládá se na vědeckých faktech a nejsou v něm ani žádná reálná čísla, která by toto tvrzení podpořila.

2.5. Pohled na gay a lesbickou menšinu v ČR

Při vytváření této kapitoly jsem se inspirovala TV dokumenty, nejrůznějšími články, týkající se tématu homosexuality a mnoho informací jsem získala také z internetových diskusí.

V průběhu doby se udály mnohé změny a posuny ve vývoji vnímání homosexuality v České republice. Ve větších městech je situace srovnatelná se situací v rozvinutějších státech. Objevuje se trend svobody projevu, což je viditelné především v odstraňování tabuizovaných témat, do kterých homosexualita po dlouhá desetiletí zcela jistě patřila. Zvyšuje se tedy obecná informovanost o těchto tématech a je i mnohem volnější nahlížení mladých generací na rozdílné sexuální projevy. Naopak stále ještě se můžeme setkat s nesnášenlivými postoji k homosexualitě, a to převážně u střední a starší generace. Mnoho lidí považuje homosexualitu za nemoc, či úchylku, která je ve společnosti nepřijatelná. A téměř nikdo z nich si už vůbec nedovede přestavit pod pojmem homosexualita touhu po plnohodnotném vztahu dvou lidí, či dokonce touhu po výchově dětí. Zde bych ráda opět připomněla, že člověk je individualita, ovlivněna nejrůznějšími faktory, a proto má každý svůj názor. Také proto se názory nedají zobecňovat a vzniká tím značná různost názorového zastoupení. Důležité však je, že se situace v České republice stále vyvíjí a to směrem k toleranci k této menšině.

Při bližším zkoumání názorů a předsudků české společnosti, především z internetových diskusí a komentářů, jsem se dozvěděla, že ponejvíce mají lidé v povědomí vzhled homosexuálů. Lesbické ženy se dělí na dva typy. Prvním typem jsou tzv. „mužatky“, v anglickém znění takzvané „tom boys“ – do této skupiny patří ženy, které nosí spíše pánské oblečení, nevzhledně vypadají, často mají krátké vlasy a nebudí dojem mateřského citu. Druhým typem jsou takzvané „atraktivní ženy“ – jsou to ženy, které byly nějakým způsobem

²⁷ PONDĚLÍČEK, Ivo., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Lidská sexualita*. Brno: Avicenum, 1974. ISBN 2-675.740-74 str. 153.

svedeny na scestí a potřebují jen „potkat toho správného muže“. Muži jsou zase vnímáni spíše jako „zženštlí“, v anglickém znění tak zvaní „syssy boys“ – muži velmi pečující o svůj zevnějšek, nosící přiléhavé oblečení a často také naličení. Existuje mnoho nálepek pro gay a lesbickou menšinu, ale podle mého názoru se takto nedá posuzovat každý příslušník této menšiny. Vždyť vezmeme v potaz, že mnoho z nich zastává jak vysoké posty, tak i jiné profese, se kterými se běžně setkáváme a o jejich homosexuální orientaci ani nevíme.

Další mylný obraz přináší filmový průmysl, který často neobjektivně zobrazuje „lesbické ženy“ při erotických a sexuálních hrátkách v pornografických snímcích. A homosexuální muže nejčastěji jako „přemělkované“ kreativce zabývající se nejnovějšími módními trendy, mající sebevražedné sklony. Ráda bych zmínila, že často bývá společností podáván matoucí obraz o homosexualitě nejen filmovým průmyslem, ale i prostřednictvím jiných médií, jako například bulvárními plátky či sociálními sítěmi. Na druhou stranu se také setkáváme s medializací veřejně známých osobností, které ukazují, že jsou to lidé, jako všichni ostatní. Mnoho z nich, ať už jsou to zpěváci, herci, moderátoři mají své fanoušky a homosexualita jim není překážkou. Ba naopak, díky své popularitě mohou v této oblasti činit určitou osvětu.

Samozřejmě můžeme najít různé typy lidí, ale domnívám se, že i u heterosexuálně orientované populace existují určité odchylky, podle kterých však neposuzujeme celou společnost. A proto mi přijde nevhodné, podle výše uvedených tvrzení soudit právě gay a lesbickou menšinu. Je smutné, že u mnohých lidí tento pohled stále přetrvává.

2.6. Varianty homosexuálního života

Tuto kapitolu jsem zvolila především pro přehled, v jakých formách mohou lidé s homosexuální orientací žít. Velmi výstižně jsou tyto varianty popsány v knize Pavlína Janošové (2000), a proto si ji zde dovoluji citovat.

2.6.1. V celibátu

„Věřící homosexuální lidé, kteří se hlásí k nějakému náboženství patrně čelí složitějším vnitřním konfliktům, než stejně orientovaní bez vyznání. Aktivní členové některých z církví nebo náboženských společenství, pro něž je homosexuální partnerské soužití nepřípustné, se velmi často ocitají v neřešitelném dilematu. Chtějí-li vyhovět náboženským nařízením, jedinou možností, která přichází v úvahu, je žít v pohlavní zdrženlivosti.“²⁸

²⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. 219 s. ISBN 80-7184-954-5, str. 52.

2.6.2. V manželství

„Pokud se již člověk pro tuto variantu přece jen rozhodne, je důležité, aby před uzavřením manželství o své orientaci informoval svou budoucí manželku (manžela), protože adaptace na většinový život nezmění jeho erotické preference. Ve skutečnosti mnoho ženatých gayů žije bisexuálně, což je ovšem způsob nejméně společensky přijatelný a také nejrizikovější z hlediska pohlavně přenosných chorob.“²⁹

2.6.3. V homosexuálním partnerství

„Život v homosexuálním partnerství má určitá specifika, která jsou odlišná od heterosexuální dvojice. Homosexuální pár má na rozdíl od ostatních forem soužití všeobecně nižší společensko-právní uznání, musí čelit většímu tlaku jak ze strany společnosti, tak ze strany vlastních příbuzných a známých. O svém způsobu života většinou informuje jen zcela nejbližší přátele a tento fakt jej uzavírá do větší izolace. Tato izolace platí i obráceně, tedy i společnost a příbuzní mívají jistý odstup od homosexuálního páru.“³⁰

„Po roce 1989, kdy se postoje společnosti k homosexualitě začaly postupně měnit, se změnily také důvody, které vedou homosexuální jedince k rozhodnutí obrátit se s prosbou o pomoc k odborníkovi.“³¹

3. REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ

Registrované partnerství je instituce, která upravuje soužití dvojic stejného pohlaví. Zákon upravuje podmínky pro uzavírání partnerství, jeho zrušení nebo zánik, vzájemné majetkoprávní vztahy partnerů, jejich práva a povinnosti vůči sobě navzájem. Dále upravuje práva a povinnosti vůči institucím, státu a v neposlední řadě také ovlivní vztahy k dětem, vyrůstajícím ve společné domácnosti partnerů. Zákon o registrovaném partnerství dává gay a lesbickým párům právní jistotu v právním řádu České republiky.³²

„Zákon o partnerském soužití je určen homosexuálním párům, které hodlají trvale žít ve společné domácnosti a chtějí na základě tohoto nejužšího vztahu požívat také ostatních práv a výhod, jež společnost přiznává pouze manželským dvojicím.“³³

Vstup do registrovaného partnerství, má podobně jako instituce manželství, právní dopady v nejrůznějších oblastech života. Uzavření registrovaného partnerství ze

²⁹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. 219 s. ISBN 80-7184-954-5, str. 53.

³⁰ Tamtéž str. 55.

³¹ Tamtéž str. 55.

³² Podle: Zákon č 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství.

³³ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. 219 s. ISBN 80-7184-954-5, str. 60.

společenského hlediska v mnohém usnadňuje život. Zejména z pohledu okolí působí partnerský vztah stabilněji a pevněji. Po právní stránce partnerům vznikají nová práva a povinnosti vůči druhému partnerovi. Díky těmto vzájemným právům a povinnostem se registrované partnerství nachází někde mezi „nesezdaným soužitím“ a manželstvím.³⁴

3.1. Porovnání instituce registrovaného partnerství s institucí manželství

Manželství bylo při projednávání a přijímání zákona o registrovaném partnerství vnímáno jako měřítko, ale i přesto je registrované partnerství institucí o mnoho slabší.³⁵ Dokladem toho je fakt, že když porovnáme vzájemná práva a povinnosti manželů a registrovaných partnerů, tak uvidíme, že pro registrované partnerství jich ze zákona vyplývá třicet sedm a manželé jich mají osmdesát sedm. Tedy o rovných padesát práv a povinností více než registrovaní partneři.³⁶

Partnerské soužití tedy není totéž co manželství. Manželství má svou podstatou mimo jiné směřovat k naplnění rodičovství a k výchově dětí, což stejnopohlavní svazek za normálních okolností neumožňuje. Jeho hlavní význam tedy tkví v upravení majetkoprávních poměrů páru, které byly zrovnoprávněny s manželskou dvojicí.³⁷ Ze zákona mají tedy registrovaní partneři stejně jako manželé právo na zastupování partnera v běžných záležitostech, dále mají vyživovací povinnosti vůči partnerovi a po smrti partnera dědí v první dědické skupině. Existují práva, která manželé mají, ale registrovaným partnerům ze zákona nenáleží. Z hlediska majetkoprávního je to zejména ta skutečnost, že registrovaným partnerům nevzniká společné jmění ani společný nájem bytu. Z hlediska výchovy dětí není zákonem povoleno osvojení dítěte druhým partnerem, ani není nijak ošetřen vztah dítěte s druhým partnerem v případě rozpadu registrovaného partnerství. Zákon také neukládá povinnost věrnosti, spolusoužití a vzájemné pomoci.³⁸

³⁴ ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina.; ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*. Gay a lesbická liga ve spol. s Poradnou pro občanství, občanská a lidská práva. Brno : STUD Brno, 2006. 22 s. ISBN 80-239-7821-7, str. 3.

³⁵ Tamtéž, str. 3.

³⁶ *Www.glpartnerstvi.cz* [online]. 2006 [cit. 2011-06-11]. GL partnerství.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.glpartnerstvi.cz/strucne/srovnani-prav-a-povinnosti-manzelu-a-registrovanых-partneru.html>>.

³⁷ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. 219 s. ISBN 80-7184-954-5, str. 60.

³⁸ Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 703.

3.2. Stručný obsah zákona o registrovaném partnerství

3.2.1. Kdo může uzavřít registrované partnerství

Zákon říká, že registrované partnerství mohou uzavřít dvě osoby (dvě ženy, nebo dva muži), které splňují všechny náležité podmínky. Mezi tyto podmínky patří to, že alespoň jedna z nich musí mít státní občanství České republiky. Pár nesmí být v sourozeneckém vztahu, nebo v přímé příbuzenské linii. Dále musí být obě osoby starší 18 let a plně způsobilé k právním úkonům. Obě osoby musí být svobodné, tedy nesmí být v manželství ani registrovaném partnerství, které neskončilo.³⁹

3.2.2. Kde uzavřít registrované partnerství

Registrované partnerství lze uzavřít na matričním úřadě, který je k tomuto určen vyhláškou. V každém kraji je pouze jeden úřad s tímto povolením. Důležité je, aby alespoň jedna osoba měla v tomto kraji trvalý pobyt. Pokud by se jednalo o osoby, která ani jedna nemají trvalý pobyt na území ČR, je potřeba se obrátit na Úřad městské části Brno – střed, který je pověřen vedením zvláštní matriky pro tyto případy.⁴⁰

3.2.3. Potřebné doklady k uzavření registrovaného partnerství

Před uzavřením registrovaného partnerství je nutné vyplnit tiskopis „Dotazník k registrovanému partnerství“. Tento vyhláškou předepsaný dokument obsahuje kromě základních údajů o vlastní osobě také informace o otci a matce. Partneři musí dále předložit rodné listy, osvědčení o státním občanství, které nesmí být starší třech měsíců, a jako poslední dokument je případně nutný doklad o skončení předchozího manželství či partnerství, pokud nějaké v minulosti trvalo. Tímto dokumentem se myslí například rozvodový rozsudek, nebo úmrtní list předchozího partnera či manžela, nebo úředně ověřený výpis z knihy registrovaného partnerství. Pokud mají oba partneři trvalý pobyt na území ČR, předkládají dále občanský průkaz.⁴¹

3.2.4. Uzavření registrovaného partnerství

Samotný akt vstupu do registrovaného partnerství se nazývá „prohlášením“, které musí být úplné a svobodné. Toto prohlášení se činí před matrikářkou nebo matrikářem, nikoli před starostou či zastupitelem, jako je tomu při vstupu do manželství. Další odlišností je fakt,

³⁹Podle: ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina.; ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající. Gay a lesbická liga ve spol. s Poradnou pro občanství, občanská a lidská práva. Brno : STUD Brno, 2006. 22 s. ISBN 80-239-7821-7*, str. 4.

⁴⁰ Tamtéž, str. 4.

⁴¹ Tamtéž, str. 5.

že prohlášení nemusí být veřejné a slavnostní a není zapotřebí přítomnost svědků. Při uzavření registrovaného partnerství není možné se nechat zastoupit na základě plné moci, ani není možný církevní sňatek.

Místo, kde se prohlášení učiní, určí matriční úřad. Může být například v kanceláři úřadu, nebo ve slavnostních prostorách. V závažných důvodech může matrikář konání obřadu provést na jiném než úřadem určeném místě, například v domě partnerů. Stejně jako u manželství se prohlášení činí odpovědí „ano“ na otázku matrikáře či matrikářky, zda přítomné osoby „chtějí vstoupit do partnerství“. Registrované partnerství vzniká tímto prohlášením, nikoli zápisem do matriky, tedy do knihy registrovaného partnerství. V knize registrovaného partnerství jsou uvedeny osobní údaje obou partnerů, včetně údajů o jejich rodičích. Do této knihy se zapisuje i informace o případném zrušení partnerství. Jako dokument o registrovaném partnerství slouží listina velikosti A5, která se nazývá „Doklad o registrovaném partnerství“. Je to jakási obdoba oddacího listu.

Dojde-li k uzavření partnerství, je nutné zapsat tuto skutečnost i do občanského průkazu, do kolonky stav. Stejně jako při uzavření manželství je možnost nechat si do občanského průkazu zapsat jméno partnera, či partnerky. Není to povinností, avšak pro registrované partnery to může být velmi užitečné. Zejména proto, že se před uzavřením registrovaného partnerství nečiní prohlášení o užívání společného příjmení. Partneři však mohou požádat o změnu příjmení jednoho partnera či partnerky a užívat tak příjmení společné.⁴²

3.2.5. Zánik registrovaného partnerství

Registrované partnerství zaniká smrtí jednoho z partnerů/partnerek, nebo prohlášením jednoho z partnerů/partnerek za mrtvého. Běžnější způsob je zrušení registrovaného partnerství na základě rozhodnutí soudu. Podat návrh na zrušení partnerství může jeden z partnerů, který chce partnerství ukončit. Pokud souhlasí i druhý partner, soud partnerství zruší bez jakéhokoliv přezkoumání. Pokud druhý partner nesouhlasí, soud přezkoumá, zda již fakticky vztah mezi partnery netrvá. V praxi to znamená vedení společné domácnosti i intimní život. Po zániku partnerství je opět potřeba požádat o nový občanský průkaz.⁴³

⁴² Podle: ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina.; ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*. Gay a lesbická liga ve spol. s Poradnou pro občanství, občanská a lidská práva. Brno : STUD Brno, 2006. 22 s. ISBN 80-239-7821-7, str. 6-7.

⁴³ Tamtéž, str. 8.

3.3. Situace v ČR po schválení zákona o registrovaném partnerství

„Prosazení zákona bylo během na dlouhou trať. Od předložení prvního návrhu zákona o registrovaném partnerství v Parlamentu ČR v roce 1997 ke schválení zákona uplynulo téměř jedno desetiletí. Největší zásluhu na jeho prosazení mají ti, kteří nesli odhodlaně štafetu naděje a vzdoru a nenechali se odradit odmítáním. Respekt si ale zaslouží i ti, kdo dovedli naslouchat a změnit svůj odmítavý postoj či lhostejnost.“⁴⁴ Zákon o registrovaném partnerství nabyl platnosti dne 1. července 2006. Za první měsíc platnosti využilo možnosti registrace partnerství na 50 gay a lesbických párů. K 31. 12. 2006 vstoupilo do partnerství 235 gay a lesbických párů. Za dva roky platnosti zákona jej využilo 582 párů, z toho 428 mužských a 154 ženských. V 58 vztazích byl jedním z partnerů cizinec. Zaniklo pouze 9 partnerství⁴⁵.

4. MOŽNOSTI VYTVOŘENÍ HOMOPARENTÁLNÍ RODINY

4.1. Instituce rodiny

Rodinu je těžké popsat pouze jednou definicí. Každý obor na ni pohlíží jinak a každý člověk, který v rodině zastává nějakou roli, ji také bude definovat z jiného úhlu pohledu. Jinak na rodinu pohlíží lidé, kteří ještě dětí nemají, jinak rodiče, prarodiče i samy děti. Všechny tyto pohledy jsou však spojeny jakýmsi poutem, kterým je bezesporu láska. Na institut rodiny také zcela odlišně pohlíží pedagog, právník, sociolog, historik, ekonom apod.

Pro účely této práce shledávám nejvýstižnější definici publikovanou v knize Jozefa Výrosta (1998), uvedenou již v pojmovém vymezení v úvodu práce: „Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoj k personálnímu okolí, k sobě samému i společnosti obecně.“⁴⁶

Na rodinu můžeme nahlížet jako na symbolickou kolébku člověka, která předává jedinci nejen genetickou podstatu, ale také jako na instituci, která mu vštěpuje základní

⁴⁴ ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina.; ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*. Gay a lesbická liga ve spol. s Poradnou pro občanství, občanská a lidská práva. Brno : STUD Brno, 2006. 22 s. ISBN 80-239-7821-7, str. 1.

⁴⁵ Podle: *Www.gay.iniciativa.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-06-11]. Gay iniciativa v České republice. Dostupné z WWW: <<http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=74>>.

⁴⁶ SLAMĚNÍK, Ivan ; VÝROST, Jozef . *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha : Portál , 1998. 383 s. ISBN 80-7178-269-6., str. 304.

společenské normy. Rodina se jedinečně podílí na utváření osobnosti dítěte. Psychologové potvrzují, jak obrovský je vliv matky na dítě zejména v prvních letech jeho života. Hovoří také o identifikaci s rodičem stejného pohlaví. Je jedno, hovoříme-li o rodičovství biologickém, či psychologickém.⁴⁷ Pro harmonický rozvoj dítěte je základní potřebou zejména rodičovská láska. U dětí, u nichž tato potřeba není naplněna, mohou nastat různé psychické poruchy, jako například deprivace, či frustrace. V krajních případech, kdy se dítěti rodičovské lásky nedostává, může dojít k citové vyprahlosti. Směřuji tímto k výchově dětí v ústavní péči. Nemálo dětí, které si prošly ústavní péčí, později nebylo schopno vytvořit funkční rodinu. Rodina je pro každého důležitá zejména pro pocit bezpečí a jistoty.

Téměř ve všech společnostech je základem rodiny heterosexuální pár, což již v některých zemích, kde mají možnost adopce i homosexuální páry, neplatí. Všeobecným výchozím znakem rodiny je skutečnost, že dospělí členové v ní vychovávají děti, bez ohledu na jejich věk.

4.2. Funkce rodiny

Každá rodina by měla splňovat 4 základní funkce. První z nich, **biologicko – reprodukční**, má význam pro jedince v uspokojení biologických a sexuálních potřeb, ale také v potřebě pokračování rodu.

Druhá funkce je **ekonomická**. Ta má za úkol zajistit finanční zázemí pro uspokojení všech potřeb dítěte, mimo to i zapojení se do výrobní a nevýrobní sféry. Čili rodina tímto získává i význam spotřebitele, na němž závisí trh.

Další je **emocionální** funkce (sociálně psychologická podpora), která pro dítě znamená nejvíce. Uspokojuje emoční potřeby nejen dítěte, ale i rodičů. Jedná se o citovou složku, která poskytuje všem členům rodiny pocit sounáležitosti, možnost se s blízkými identifikovat, mít v životě opěrný bod, zázemí a bezpečí založené na vzájemném porozumění. Patří k nejtěžším úlohám rodičů. V dnešní době se stává problémem kariérní postup, potřeba profesní realizace obou rodičů na úkor času stráveného s dětmi. Sňatky a narození dětí jsou odkládány na vhodnější dobu, tedy na dobu po dokončení studia a započetí pracovní dráhy. Díky tomuto životnímu stylu se rodiče soustředí na ekonomické zajištění rodiny a tím narůstá stresové prostředí, v němž dítě vyrůstá. Často se také stává, že poněkud vážne komunikace a ubývá společně stráveného času. Pokud potomek žije v emocionálně chudé rodině, projevují

⁴⁷ **Biologické rodičovství** je dáno rodičovským pudem a genetickou příbuzností rodičů k dětem. O **psychologickém rodičovství** mluvíme v případě, kdy došlo k přijetí dítěte, které jeho biologické rodiče opustili. (Matějček 1999)

se následky v jeho dalším životě a to jak ve vztazích mezi přáteli, tak i při zakládání nové rodiny.

Poslední z funkcí je **socializačně výchovná**, která zahrnuje předávání tradic, norem a postojů dané společnosti další generaci. Někdy je vnímána pouze jako výchovná. Každá rodina má své rodinné normy, určitý etický kodex, podle kterého se řídí a který dítěti vštěpuje. Jedním z důsledků moderní společnosti, ovlivňující tuto funkci, je vysoká rozvodovost. V mnoha rodinách tak chybí zastoupení obou rodičů. Veškeré narušení těchto funkcí má vliv na procesy, jimiž rodina působí na své členy: ekonomické, sociální, kulturní, etické, estetické, zdravotní, a jiné.⁴⁸

Domnívám se, že když se na tyto funkce podíváme podrobněji, zjistíme, že páry s homosexuální orientací by mohly plnit funkce všechny, pokud bychom k tomu vytvořili vhodné podmínky.

4.3. Způsobilost homosexuálních párů pro výchovu dětí

V České republice je téma výchovy dětí v homoparentálních rodinách spojeno s množstvím předsudků, které se většinou zabývají normalitou ve výchově dětí. Mnozí lidé si však neuvědomují, že existuje určité množství těchto párů, které děti již vychovávají. Práva v zájmu dítěte nemusí být naplněna jen v tak zvaných tradičních rodinách, ale především zahraniční průzkumy poukazují na to, že i páry s homosexuální orientací jsou schopny poskytnout dětem plnohodnotné rodinné prostředí. V současnosti u nás neexistuje legislativa, která by uzákonila existenci a zájmy homoparentálních rodin. Podle českých právních předpisů jen nesmí být soužití matky nebo otce dítěte s partnerem stejného pohlaví překážkou pro pravidelné styky s vlastním biologickým dítětem.

Gay a lesbické páry touží po vlastním dítěti nebo po získání dítěte osvojením či svěřením do pěstounské péče. Představa společnosti o homoparentální výchově se setkává s větším nepochopením, než tomu bylo u uzákonění registrovaného partnerství. Mezi hlavní argumenty odpůrců patří dle nich nemožnost optimálního psychického vývoje dítěte. Tento odmítavý postoj je ale do značné míry v protikladu se zájmy dítěte. Pro příklad uvádím srovnání s dětskými domovy. Zde je o dítě postaráno po materiální stránce, ale v žádném případě mu tato zařízení neposkytnou vědomí sounáležitosti, blízké rodinné vztahy, rodinné rozhovory, lásku rodičů a podobně, při kterých si dítě vytváří vlastní názory a postoje. Mnoho sexuologů zastává odmítavý postoj z hlediska sexuální identifikace dítěte, která by byla

⁴⁸ Podle: SLAMĚNÍK, Ivan ; VÝROST, Jozef . *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha : Portál , 1998. 383 s. ISBN 80-7178-269-6., str. 326 – 327.

znesnadněna vzhledem k tomu, že by v rodině chyběl zástupce jednoho pohlaví. V poslední době je ovšem poukazováno na to, že k ovlivnění dítěte k homosexuální orientaci dojít nemůže, neboť je podmíněna vrozenou dispozicí. Navíc i dítě vyrůstající v tradiční rodině nemusí mít identifikační vzor. Tento názor je možné zdůvodnit tím, že lidé s homosexuální orientací se většinou narodí heterosexuálním rodičům, a když u nich dochází k uvědomování si své sexuality, tak jim rodiče také nejsou schopni poskytnout odpovídající vzor. Přesto se nad tímto problémem nikdo nepozastavuje a nepožaduje, aby tyto děti byly svým rodičům odebrány a předány do prostředí pro ně „přirozeného“. Dále by bylo možné srovnávat vývoj dětí z rozvedených rodin, které žijí jen s jedním z rodičů a mohou mít tudíž také absenci „identifikačního vzoru“.

Naše společnost prozatím vylučuje spojení homosexuality s možností mít a vychovávat děti. Mít dítě a pečovat o něj není ovšem nutně podmíněno přítomností jedné ženy a jednoho muže. Mnozí lidé s homosexuální orientací velmi obtížně přijímají svou orientaci také proto, že nikdy nebudou moci vystupovat právě jako rodiče. Mohou být i pod tlakem svých nejbližších, kteří od nich očekávají, že se stanou otcem, či matkou. Tato skutečnost se týká především žen, protože právě jejich role je ve všech společnostech spojena s mateřstvím.

4.4. Motivace k rodičovství

Motivace k rodičovství je z velké části podmíněna našimi instinkty. Jedná se především o pohlavní pud, díky němuž můžeme zabezpečit přežití druhu a o pud rodičovský, který zase zajišťuje ochranu a další vývoj našich potomků. Kromě této biologické motivace, jsou brány v potaz také další faktory. Těmi jsou skutečnosti, že se máme o koho starat, máme někoho, kdo se jednou v budoucnu bude moct postarat o nás. Máme někoho, komu můžeme předávat své životní zkušenosti a komu jednou přenecháme svůj majetek.⁴⁹

Tyto motivující jevy jsou stejné pro všechny lidi, bez ohledu na sexuální orientaci. Většina z nás chce naplnit svou biologickou podstatu a na základě předávaných tradic dostat i společenským předpokladům. V případě homosexuální menšiny se na motivaci k rodičovství nic nemění, ale je jasné, že „přirozenou cestou“ jej není možné dosáhnout.

⁴⁹ Podle: MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče : Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha : Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8., str. 55.

4.5. Přínos dítěte

Dítě nám pomáhá naplnit a uspokojit několik zásadních životních potřeb v životě každého z nás. Jednou z nich je potřeba stimulace a náležitého zásobení podněty. Jednoduše řečeno, děti naplňují náš život, starají se o to, aby nebyl nudný a prázdný. Přináší nám zaměstnání a zároveň rozptýlení, dávají nám možnost společně sdílet vše, čeho jsme ve svém životě dosáhli. Sdílíme a prožíváme společně radosti, starosti, úspěchy i zklamání. Stejně jako my působíme výchovně na děti, ony zase zpětně působí na nás. Tyto podněty jsou velmi důležité, protože jsou neopakovatelné a ničím nenahraditelné. Děti také dávají našemu životu smysl, vedou jej určitým směrem k jasnému cíli. Dávají nám pocit životní jistoty, a to i přesto, že v dospělosti opustí domov. Často totiž zůstávají s rodiči v úzkém vztahu a dodávají jim tak pocit blízkosti. Děti nás staví do role rodičů, čímž také získáváme určitá práva a povinnosti, garantovaná státem. Díky výchově dětí také získáváme nový společenský status, dostávají se nám nové společenské role a uvědomujeme si více svou společenskou hodnotu. V neposlední řadě nám dává naději otevřené budoucnosti, tedy možnosti plánů. V dětech bude pokračovat naše genetické já a stejně tak část naší osobnosti, kterou jsme jim předali prostřednictvím výchovy.⁵⁰

4.6. Možnosti rodičovství lesbických párů

Z biologického hlediska mají ženy v tomto ohledu samozřejmě výhodnější postavení než muži. Skýtá se jim více možností, jak mít vysněného potomka.

4.6.1. Umělé oplodnění

V některých státech, kde je povoleno umělé oplodnění svobodných žen, využívají lesbické ženy možnosti spermobanky, či kliniky umělého oplodnění. V České republice podle zákona o umělé inseminaci spermatem anonymního dárce musí dát k umělému oplodnění souhlas oba manželé. Možnost využít umělé oplodnění má i neplodný pár, tedy muž a žena, u nichž není podmínkou, aby byli manželé. Na druhou stranu je u nás státem zakázáno umělé oplodnění jednotlivých žen i lesbických párů, které již uzavřely registrované partnerství. Tato skutečnost ovšem nijak nebrání ženám vycestovat do zahraničí, a podstoupit umělé oplodnění právě tam. Podle MUDr. Radima Uzla, české ženy nejčastěji podstupují tyto zákroky

⁵⁰ Podle: MATĚJČEK, Zdeněk. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha : Portál, 2002 . 152 s. ISBN 80-71.78-637-3., str. 56-57.

v Rakousku či Nizozemí, kde jsou zákonem povolené. Jen je potřeba počítat s tím, že zákrok vyžaduje nemalý finanční obnos. Řádově jde o desítky tisíc korun.⁵¹

Podobným způsobem může proběhnout plánované oplodnění. Muž daruje sperma a žena jej s případnou asistencí partnerky zavede stříkačkou do pohlavního orgánu. Podle výzkumu J. Talandové (1997), který byl provedený uvnitř lesbické komunity, se mnoho žen zabývá otázkou výchovy dětí a v budoucnu by je vychovávat chtěly. Nejčastějším způsobem, jak toho dosáhnout, je právě možnost umělého oplodnění, nebo pohlaví styk za účelem oplodnění s mužem, kterého dobře znají. V tomto případě by však lehce mohlo nastat jakési dilema známého dárce spermatu. Může se totiž stát, že dotyčný, přestože slíbí, že si nebude na dítě klást žádné nároky, tento slib nedodrží.⁵²

4.6.2. Náhradní rodinná péče (adopce), náhradní výchovná péče

Pro úvod do této podkapitoly bych ráda citovala Z. Matějčka (1999): „*Základním principem citového vztahu je uspokojení základní psychické potřeby bezpečí a jistoty. Kojit a krmit dítě je možné bez lásky – dávat dítěti pocit důvěry, opory a jistoty však bez lásky nejde. Tyto poznatky mluví zřetelně ve prospěch psychologického rodičovství, tedy i ve prospěch náhradní rodinné péče založené na citových vztazích, v kontrastu s péčí ústavní, která na citových vztazích z principu založená není.*“⁵³

Dále Z. Matějček (1999) rozlišuje dva typy náhradní péče: *náhradní rodinná péče* a *náhradní výchovná péče*. Náhradní rodinná péče – je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás zejména osvojení (adopce) a pěstounská péče. Pokud používáme pojem náhradní výchovná péče, jedná se o péči ústavní.⁵⁴

Začněme tedy *náhradní rodinnou péčí*. Právní vymezení osvojení nalezneme v zákoně o rodině (1963/94 Sb.). Při osvojení, neboli adopci, mají rodiče práva a povinnosti jako biologičtí rodiče – mají mezi sebou stejný vztah, dítě získává příjmení adoptivních rodičů a vzniká mezi nimi příbuzenský vztah. Tento právní postup je možný pouze u osvojení nezletilého dítěte. Rozhoduje o něm soud a před osvojením musí mít adoptivní rodiče minimálně 3 měsíce dítě v péči. Osvojení probíhá ve dvou formách. První je *osvojení*

⁵¹ Radim Uzel: Svobodné ženy a lesbičky nemají v Česku na umělé oplodnění nárok. *Novinky.cz* [online]. 2010, [cit. 2011-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zena/zdravi/189601-radim-uzel-svobodne-zeny-a-lesbicky-nemaji-v-cesku-na-umele-oplodneni-narok.html>>.

⁵² Podle: TALANDOVÁ, Jarmila. *Sociální postavení lesbických žen* [online]. Praha : L- klub Lambda, 1997 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z

WWW:<<http://web.archive.org/web/20071217011126/http://www.scalex.cz/sophia/taland/obsah.htm>>.

⁵³ Podle: MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče*. Praha : Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-71.78-304-8., str. 61.

⁵⁴ Tamtéž, str. 31.

zrušitelné, kdy v rodném listě zůstávají zapsáni původní rodiče, probíhá do jednoho roku dítěte. Druhou možností je *osvojení nezrušitelné*, kde jsou již osvojitelé zapsáni do rodného listu a nelze jej zrušit. Mohou o ni žádat manželé, manžel/ka rodiče dítěte nebo jedinec. Adopci považujeme za nejdokonalejší formu náhradní rodinné péče. Bohužel od podání žádosti do převzetí dítěte do péče uplyne často mnoho let a spousta dětí bohužel není ani právně volných. To znamená, že pokud biologičtí rodiče o dítě projeví byť jen malý zájem, například mu pošlou jeden pohled během šesti měsíců, nebo mu během této doby jednou zavolají, není dítě právně volné. Adopce je velmi zdoluhavý a náročný proces. Významným krokem by bylo uzákonění možnosti adopce právně volných dětí homosexuálními páry. K tomuto však cíli vede dlouhá administrativní i legislativní cesta.⁵⁵

Pěstounská péče se zaměřuje především na hmotné zajištění dítěte a pěstouni dostávají patřičnou odměnu. Z tohoto důvodu je však jejich péče státem kontrolována. Žádost mohou podat manželé i jedinec a rozhodnutí samozřejmě spadá pod soudní pravomoc. Sem také spadá rozhodnutí o svěřeni i o zrušení péče. Rozhodování o dítěti zůstává v rukou biologických rodičů, pokud nejsou zbaveni rodičovských práv, pěstoun není zákonným zástupcem svého svěřence. Pěstounská péče může být individuální, probíhající v běžném rodinném prostředí nebo skupinová, což zajišťují speciální zařízení, například SOS dětské vesničky. Pěstoun v zařízeních uzavírá pracovní smlouvu nebo dohodu o pracovní činnosti.⁵⁶

Za další důležitou formu náhradní rodinné péče považujeme *poručenství*. Tím rozumíme výchovu, zastupování a správu majetku nezletilého. Jde o krátkodobé řešení situace v případě nezpůsobilosti rodiče k právním úkonům, smrti, apod. Poručníky mohou být prarodiče, jiní příbuzní nebo cizí osoby. V tomto případě se setkáváme s opačným problémem než u adopce a to s nedostatkem žadatelů.⁵⁷

Druhým typem náhradní péče je *náhradní výchovná péče*. Zde hovoříme o dětech ohrožených, či znevýhodněných, které jsou umístěny v ústavní péči. Vyrůstají tedy mimo vlastní rodinu. Počty dětí žijících v ústavní péči v posledních letech neklesají, naopak rostou. Jde převážně o děti vyrůstající v běžných ústavních zařízeních, tedy dětských domovech. Jedná se o umístění v nezbytných případech, v případě vážného ohrožení zdraví a života dítěte, což je v jeho „nejlepším“ zájmu. Nejčastější důvody pro přijetí do kojeneckého ústavu do 3 let nebo do dětského domova jsou zdravotního a sociálního charakteru. Často o

⁵⁵ Podle: MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče*. Praha : Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-71.78-304-8., str. 33.

⁵⁶ Tamtéž, str. 34-35.

⁵⁷ Podle: MATĚJČEK, Zdeněk. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha : Portál, 2002 . 152 s. ISBN 80-71.78-637-3., str. 17-18.

„nejméně chtěné“ děti mají zájem právě páry s homosexuální orientací, které nedbají na barvu pleti či postižení dítěte, ale na touhu po dítěti.

Dlouhodobá umístění registrujeme u dětí již od kojeneckého a batolecího věku. Tato skutečnost může být pro dítě psychickou zátěží a její následku jej mohou provázet po zbytek života. V naší zemi bohužel není ideální administrativní systém. Mám tím na mysli dlouhé průtahy, nesmyslná ustanovení, atd. V ústavu je dětem poskytována profesionální výchova, jde o ústavní kontrolu, dítě se tedy učí poslouchat a dodržovat řád. Ústavní výchova plní funkci vnější kontroly, kontroly chování jedince. Nedokáže nahradit vnitřní kontrolu rodiny, ta ukazuje dítěti co je „dobré“ a co „zlé“, proto se častěji stává, že v pozdějším věku propadají kriminalitě právě ústavně vychovávaní jedinci. Proto ať se jedná o jakoukoliv formu péče, neměli bychom opomínat nejdůležitější psychické potřeby dítěte. Těmi jsou stimulace, smysluplnost světa, životní jistota, identita, otevřená budoucnost.⁵⁸

Institut náhradní rodinné péče tedy umožňuje osvojení právně volného dítěte, poručníctví či pěstounství dítěte i jednotlivcům, tedy ženě či muži bez ohledu na sexuální orientaci. Pokud však páry uzavřou registrované partnerství, pak se situace mění, neboť registrované páry toto učinit ze zákona nemohou. Důležité je však připomenout, že v konečné fázi o svěření dítěte rozhoduje soud. Ten také uvede, zda svěří dítě do péče tomu či onomu páru, případně jednotlivci.

4.6.3. Další možnosti

Jako jedna z velmi častých variant bývá uváděna péče o vlastní dítě jedné z partnerek z předchozího heterosexuálního vztahu. Nejčastěji samozřejmě páry využívají možnost biologického rodičovství alespoň jedné z žen, ne-li obou, pokud se takto domluví a „pořídí si“ druhé dítě.

Někdy lesbické dvojice hledají stejno-pohlavní pár opačného pohlaví s podobnou touhou, a pak dítě vychovávají či spolu-vychovávají čtyři dospělí lidé. Díky tomu jsou zastoupeny vzory mužského i ženského pohlaví, dítě vyrůstá v prostředí bohatším o lásku a péči. Toto řešení ovšem není příliš časté, jelikož vyžaduje stabilitu obou párů.

4.7. Možnosti rodičovství gay párů

Jak bylo řečeno výše, mají gay páry z biologického hlediska mnohem těžší situaci.

⁵⁸ Podle: MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče : Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha : Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8., str. 56.

4.7.1. Institut náhradní matky

Páry mohou uvažovat nad institutem náhradní matky. V České republice však není zákonem povolen. Gay pár, kdy je většinou jeden z mužů dárce spermatu, může zvolit neznámou ženu, která ovšem představuje riziko neznalosti jejího zdravotního stavu, životního stylu a v neposlední řadě uplatňování nároků na dítě. Další možnost představuje kamarádka, která se rozhodne pomoci přátelům. Znovu však záleží na domluvě, zda se bude podílet na výchově dítěte, jestli připadá v úvahu pro obě strany střídavá péče nebo role tety.

Tento institut mohou v zemích, kde je uzákoněn, využít i lesbické ženy, především z toho důvodu, aby měly obě partnerky velmi úzký vztah k dítěti. V praxi to funguje tak, že jedna z žen je dárce oplodněného vajíčka a druhá dítě nosí a porodí.⁵⁹

4.7.2. Další možnosti

Pro pěstounskou péči platí stejná pravidla jako u lesbických žen, týká se pouze jednotlivce. Čili uzavřením registrovaného partnerství se tato možnost vylučuje. A v neposlední řadě je tu ještě možnost výchovy vlastního potomka po rozvodu, což je u muže méně časté, ale samozřejmě není zcela vyloučené.

V každém případě se musejí jak gay, tak lesbické páry velmi dobře zamýšlet nad všemi důsledky svého rozhodnutí. Protože v případě, že budou mít potomka, je pouze jeden z nich uveden v jeho rodném listě. Kdyby například biologický rodič zemřel, není právně ošetřen nárok na výchovu dítěte druhým partnerem. Stejně tak je důležité, aby se na výchově domluvili v případě rozpadu partnerství, protože je to v nejvyšším zájmu dítěte.

5. HOMOPARENTÁLNÍ RODINA

Homoparentální rodina je poměrně novým termínem v oblasti výchovy dětí v rodině, kde mají rodiče homosexuální orientaci. Stejný význam mají i termíny gay, lesbická nebo stejno-pohlavní rodina. Velmi často se také můžeme setkat s názvem homosexuální rodina, ale zde je potřeba zdůraznit, že homosexuální orientaci mají rodiče, nikoli děti, prarodiče či jiní členové rodiny. Jde tedy o výchovu dětí rodiči mající homosexuální orientaci.

Výzkumy provedené v USA ukázaly, že jedno až dvanáct procent dětí a adolescentní populace vyrůstá právě v homoparentální rodině. V České republice prozatím takový výzkum nebyl proveden, takže můžeme pouze odhadovat, jaké procento dětí je zastoupeno.

⁵⁹ Podle: ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina. *Www.lgbt.poradna-prava.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-06-11]. Poradna pro občanství, občanská a lidská práva. Dostupné z WWW: <<http://lgbt.poradna-prava.cz/clanky-zpravvy-a-diplomove-prace/gay-a-lesbicke-rodicovstvi-287.html>>.

Homoparentální rodiny mohou být buď rodiny *gay mužů*, nebo *lesbických žen*. Dále tyto rodiny dělíme na *smíšené*, to jest většinou lesbické ženy vychovávající děti z předešlých heterosexuálních vztahů, nebo rodiny *plánované* to znamená, že se děti již plánovaně narodí do homoparentální rodiny.⁶⁰

5.1. Odborná zjištění v oblasti výchovy dětí v homoparentálních rodinách

V současné době máme k dispozici výsledky zahraničních výzkumů z nichž je patrné, že výchova dětí rodiči stejného pohlaví žádným způsobem neovlivňuje sexuální orientaci dítěte ani formování jeho sexuální identity. Stejně tak nebylo těmito výzkumy prokázáno, že by výchova v homoparentální rodině způsobovala dětem větší frustraci nebo trauma, než s jakým se setkáváme u dětí heterosexuálních rodičů.⁶¹

Judith Stacey z New York University v roce 2006 prohlásila:

„Výjimečně existuje taková shoda v jakékoliv oblasti sociálních věd, jako v případě rodičovství homosexuálů, a proto Americká akademie pediatriů a všechny další hlavní odborné organizace specializující se na blaho dětí vydaly zprávy a rezoluce podporující rodičovská práva gayů a leseb.“⁶²

Americká akademie pediatriů publikovala v roce 2006 analýzu komplexních záležitostí týkajících se stejno-pohlavních párů a jejich dětí ve svém oficiálním odborně recenzovaném akademickém žurnálu *Pediatrics*, který patří mezi 2% nejcitovanějších vědeckých a medicínských žurnálů a je zároveň nejcitovanějším pediatrickým žurnálem na světě. Představenstvo AAP schválilo širokou distribuci této zprávy, v níž se uvádí:

„Existuje dostatek důkazů o tom, že děti vychovávané rodiči stejného pohlaví si vedou stejně dobře jako děti vychovávané heterosexuálními rodiči. Více než 25 let výzkumů zdokumentovalo, že neexistuje vztah mezi sexuální orientací rodičů a zdravým emočním, psychosociálním a behaviorálním vývojem dítěte. Tato data neukázala žádné riziko pro děti v důsledku výchovy v rodině s jedním nebo více homosexuálními rodiči. Svědomití a pečující

⁶⁰ Podle: SEDLÁČKOVÁ, Anna. Máš radši maminku, nebo...maminku?. *Psychologie dnes*. 2011, 5, s. 12-15. ISSN 1212-9607.

⁶¹ Podle: FIFKOVÁ, Hana. *O sexu s Hankou, psychologie pro každého*. Praha : GRADA Publishing, 1997. 127 s. ISBN 80-7169-673-0., str. 76.

⁶² [Http://www.psychology.org.au](http://www.psychology.org.au) [online]. 2007 [cit. 2011-06-16]. The Australian Psychological Society. Dostupné z WWW: <<http://www.psychology.org.au/Assets/Files/LGBT-Families-Lit-Review.pdf>>.

*dospělí, muži i ženy, heterosexuální nebo homosexuální, mohou být vynikajícími rodiči. Práva, výhody a ochrany civilního manželství mohou tyto rodiny ještě více posílit.*⁶³

Americká asociace psychologů, Americká asociace psychiatrů a (americká) Národní asociace sociálních pracovníků, přední organizace odborníků na duševní zdraví a behaviorálních vědců podaly v roce 2007 z pozice institutu přátel soudu odbornou zprávu pro Nejvyšší soud státu Kalifornie obsahující komplexní a vyvážený přehled vědecké a odborné literatury, v níž uvedly:

„Neexistuje žádný vědecký základ pro názor, že gayové a lesby jsou jakkoliv méně vhodnými či schopnými rodiči než heterosexuální rodiče, nebo že jsou jejich děti jakkoliv méně psychologicky zdravé a adjustované. Při porovnání výsledků mnoha různých forem rodičovství je kriticky důležité dělat odpovídající srovnání. Například rozdíly v důsledku počtu rodičů v domácnosti nemohou být připisovány pohlaví nebo sexuální orientaci rodiče. Výzkum v domácnostech s heterosexuálními rodiči obvykle ukazuje – pokud nejsou jiné rozdíly – že dětem se daří lépe u dvou rodičů než u jednoho. Obvykle citované výzkumné studie v tomto ohledu ale nezkoumají sexuální orientaci rodiče, a proto neumožňují vyvozovat jakékoliv závěry ohledně důsledků toho mít heterosexuální nebo jiné rodiče, případně rodiče stejného pohlaví. Ve skutečnosti vědecké výzkumy, které přímo srovnaly výsledky dětí mající rodiče gaye a lesby s výsledky dětí mající heterosexuální rodiče, byly pozoruhodně shodné ve vykazování úplně stejné vhodnosti a schopnosti rodičů leseb a gayů jako heterosexuálních rodičů, a jejich dětí stejně psychologicky zdravých a dobře adjustovaných jako u heterosexuálních rodičů. Přátelé soudu zdůrazňují, že rodičovské schopnosti gayů a leseb a pozitivních důsledků pro jejich děti nejsou oblastí, v níž se důvěryhodní vědečtí výzkumníci rozcházejí. Prohlášení předních organizací expertů v této oblasti reflektují profesionální shodu na tom, že děti vychovávané lesbami nebo gayi se neliší v žádném podstatném ohledu od těch vychovávaných heterosexuálními rodiči. Žádný důvěryhodný empirický výzkum nenaznačuje opak. Umožnění stejno-pohlavním párům se legálně oženit nebude mít žádný škodlivý vliv na děti vychovávané v heterosexuálních domácnostech, ale přinesou prospěch dětem vychovávaných stejno-pohlavními páry.“⁶⁴

⁶³ [Http://pediatrics.aappublications.org](http://pediatrics.aappublications.org) [online]. 2004 [cit. 2011-06-16]. Pediatrics. Dostupné z WWW: <<http://pediatrics.aappublications.org/content/118/1/349.full>>.

⁶⁴ [Http://www.courtinfo.ca.gov](http://www.courtinfo.ca.gov) [online]. 2005 [cit. 2011-06-16]. California Courts. Dostupné z WWW: <http://www.courtinfo.ca.gov/courts/supreme/highprofile/documents/Amer_Psychological_Assn_Amicus_Curiae_Brief.pdf>

Přezkum literatury připravený pro Australskou společnost psychologů v roce 2007 uvádí:

„Literatura studující rodiny ukazuje, že předurčení prospěchu dětí přispívají rodinné procesy (jako kvalita rodičovství a rodinné vztahy) a nikoliv rodinná struktura sama o sobě jako je počet, pohlaví, sexualita nebo stav soužití rodičů. Výzkum ukazuje, že rodičovství a vývoj dětí v rodinách, kde jsou rodiči lesby nebo gayové, jsou pravděpodobně přinejmenším stejné tak vhodné jako v rodinách s heterosexuálními rodiči, navzdory tomu, že značná právní diskriminace a nerovnost nadále představuje pro tyto rodiny důležité výzvy. Hlavní důvod uváděný (zákonodárci) neumožňující svatbu se svobodně vybranou osobou, pokud je stejného pohlaví, je neplatné tvrzení, že je to v nejlepším zájmu dětí, a že děti „potřebují“ nebo že si „vedou lépe“ v rodinách s rodiči s různým pohlavím. Jak ukazují přezkumy, prohlášení a doporučení napsaná mnoha experty a odbornými orgány, tento názor není podložen výzkumem rodin a ve skutečnosti je prosazování tohoto názoru a zákonů a veřejných programů, které je ztělesňují, nepochybně v rozporu s prospěchem dětí.“⁶⁵

Tato a mnohá další odborná zjištění se také staly podpůrnými argumenty pro výchovu dětí v homoparentálních rodinách.⁶⁶

5.2. Vybrané výchovné aspekty plynoucí z prostředí homoparentální rodiny

„Většina dosud realizovaných výzkumů vzešla z obav a pochybností soudů rozhodujících o svěřeni dítěte po rozvodu heterosexuálního manželství v případě, kdy mělo být dítě svěřeno homosexuálnímu rodiči, či páru. Výzkumy se doposud soustředily převážně na rodiny lesbických matek, kterým byla srovnávací skupinou buď rodina svobodných heterosexuálních matek, nebo klasická heterosexuální rodina se dvěma rodiči. Výzkumy zabývající se rodinami gay mužů takřka neexistují. To vyplývá patrně z toho, že většina dětí je po rozvodu stále přidělována do péče matky, a proto si lesbické ženy výrazně častěji než homosexuální muži přinášejí do svých pozdějších vztahů děti z předchozích manželství. Také v případě osvojení do vlastní péče se má stále za to, že žena je k výchově dětí „přirozeně“ lépe vybavena, a proto jsou častější případy, kdy je dítě osvojeno lesbickým párem než párem gay mužů, samozřejmě v těch zemích, kde je tato adopce povolena. Většina dosavadních výzkumů

⁶⁵ [Http://www.psychology.org.au](http://www.psychology.org.au) [online]. 2007 [cit. 2011-06-16]. The Australian Psychological Society. Dostupné z WWW: <<http://www.psychology.org.au/Assets/Files/LGBT-Families-Lit-Review.pdf>>.

⁶⁶ TOMEŠ, Petr. Adopce dětí homosexuálními páry se ve světě považuje za zcela normální. *Britské listy : deník o všem, o čem se v České republice příliš nemluví* [online]. 2010, 1, [cit. 2011-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://blisty.cz/art/51232.html>>. ISSN 1213-1792.

*se zaměřovala na rodiny s dětmi z předchozích heterosexuálních manželství nebo na lesbické rodiny, kde jedna z matek byla uměle oplodněna.*⁶⁷

Výzkumy ukazují, že často dochází k odlišnému vnímání homoparentální rodiny dětmi, které jsou ze smíšených rodin a dětmi z plánovaných rodin. Ve výzkumné studii je uvedeno, že děti, které přicházejí do rodin, kde mají matky homosexuální orientaci a děti mladšího věku, nemívají s přijetím své rodiny problémy a berou ji jako přirozenou. Rozdílné jsou však postoje dětí, které pocházejí ze smíšených rodin. Často je jeden z rodičů (spíše matka) v homosexuálním partnerství a dítě si přináší z předchozího heterosexuálního vztahu. V tomto případě dítě již zažilo výchovu v tradiční rodině a může se tedy obtížněji vyrovnávat se změnou v rodinném uspořádání. Také se muselo vyrovnat s rozvodem rodičů a mimo jiné s možným tlakem otce, příbuzných i okolí, především v těch případech, kdy je na matku negativně nahlíženo. Zde opět platí, že se s touto situací lépe vyrovnávají děti mladší. Komplikovanější přijetí a reakce nastávají u dětí starších, především v adolescentním věku. Toto období je samo o sobě doprovázeno střídáním nálad, sníženým sebevědomím, zranitelností a potřebou konformity. V tomto období se také adolescent začíná zabývat svou identitou a sexualitou, a protože má rodiče s homosexuální orientací, která je odlišná od normy, může se cítit znevýhodněn.

Pro úspěšné zvládnutí přijetí a akceptace homoparentality rodiny je podle této studie potřeba důvěry a otevřené komunikace mezi členy rodiny. Samozřejmě je důležité vést komunikaci přiměřenou věku dítěte. Děti jsou zvědavé a je potřeba jim sdělit pravdivé skutečnosti tak, aby jim dokázaly porozumět. Může se stát, že dítě hned nebude schopno tuto skutečnost pojmout. Zde je důležité poskytnout mu oporu a nechat otevřené dveře pro další komunikaci.⁶⁸

5.2.1. Mentální rozvoj

Informace ohledně mentálního rozvoje dětí pocházejí z výzkumů (Stacey, Biblarz 2000), (Steckel, Patterson 1992) a (Stacey, Biblarz 2001).

V diskusích se velmi často objevují obavy, že děti vychovávané v homoparentální rodině mohou utrpět emocionální a psychické újmy, jejichž následkem může být nízké sebehodnocení. Výsledky výzkumů však ukázaly, že na mentální zdraví a psychickou pohodu mají vliv především vztahy a rodinná atmosféra, nikoli sexuální orientace rodičů. V oblasti

⁶⁷ NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Www.drba.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-06-11]. Lesbický koutek. Dostupné z WWW: <http://www.drba.cz/clanek-lesbicke_gay_rodicovstvi_odborne-121-alternativni_rodinne_modely_.htm>.

⁶⁸ Podle: SEDLÁČKOVÁ, Anna. Máš radši maminku, nebo... maminku?. *Psychologie dnes*. 2011, 5, s. 12-15. ISSN 1212-9607.

chování dětí došlo ke zjištění, že děti lesbických matek byly rodiči a učiteli hodnoceny jako více citově založené, empatické a vnímavé, zdatnější v komunikaci, než děti z rodin heterosexuálních, které byly naopak hodnoceny jako panovačnější, dominantní a negativistické. V oblasti mentálního zdraví a vývoje dítěte tedy nebyly nalezeny žádné významné rozdíly mezi dětmi z lesbických a z heterosexuálních rodin.

5.2.2. Budování sexuální identity

Velmi často se můžeme setkat s názorem, že „člověk s homosexuální orientací vychová opět člověka homosexuálně orientovaného.“ Tato skutečnost byla však dosud provedenými výzkumy vyvrácena. Děti z homoparentálních rodin budou gayi či lesbami se zhruba stejnou pravděpodobností, jako děti heterosexuálních rodičů.

Další otázky v oblasti budování sexuální identity spadají do oblasti genderové identity. Ta představuje identifikaci sebe sama jako muže nebo ženy. Dále vnímání genderových rolí, které zahrnují aktivity a zájmy hodnocené společností jako mužské nebo ženské. A důležitou oblastí je také sexuální orientace, která představuje volbu sexuálních partnerů. Orientace může být heterosexuální, bisexuální nebo homosexuální.

Z výše uvedených výzkumů vyplývá, že vývoj sexuální orientace probíhá u dětí lesbických matek stejně jako u dětí rodičů heterosexuálních. Děti jsou spokojené se svým genderem, identifikují se s ním a nepociťují náležení k druhému pohlaví.⁶⁹

Ve vnímání genderových rolí odpovídají aktivity, zájmy i chování dětí z homoparentálních rodin společensky běžnému vnímání mužských a ženských rolí. Nebyly nalezeny žádné rozdíly. Výzkum, který zkoumal oblíbené televizní programy, televizní postavy a také oblíbené hry a hračky, poukázal na mírné odlišnosti. Dcery lesbických matek byly méně genderově vyhraněné při volbě hraček a oblečení, stejně jako při volbě školních aktivit a povolání.⁷⁰ Naopak chlapci dosahovali větší genderové flexibility. Celkově se tedy děti lesbických matek ukázaly jako více tolerantní k genderové nekonformitě než děti heterosexuálních rodičů.⁷¹

Nebylo také prokázáno, že by homosexuální orientace rodičů zvyšovala pravděpodobnost homosexuality jejich dětí. Zde bych ráda připomněla, že většina homosexuálně orientovaných se narodí právě rodičům heterosexuálním. Je však prokázáno, že

⁶⁹ PATTERSON, Ch. J. 1992. „*Children of Lesbian and Gay Parents*“ Child Development 63(5): 1025-1042, STACEY, J., BIBLARZ, T. J. 2001. „(How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?“

⁷⁰ PATTERSON, Ch. J. 1992. „*Children of Lesbian and Gay Parents*“ Child Development 63(5): 1025-1042, STACEY, J., BIBLARZ, T. J. 2001. „(How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?“ American Sociological Review 66(2): 159-183.

⁷¹ STACEY, J., BIBLARZ, T. J. 2010. „How Does the Gender of Parents Matter?“ Journal of Marriage and Family 72(1): 3-22.

děti z homoparentálních rodin mnohem častěji zvažují možnost i homosexuálního vztahu. Tato skutečnost je interpretována spíše jako větší otevřenost různým sexuálním možnostem, než jako jasný ukazatel homosexuality.⁷²

5.2.3. Sociální vztahy

V této oblasti panuje největší obava, že děti budou stigmatizovány, vyřazeny z kolektivu vrstevníků a vystaveny šikaně. Panuje nejistota v tom, zda homosexuální orientace jejich rodičů nebude negativně zasahovat do vztahů se širší rodinou, především s prarodiči. Podle výzkumů však zůstávají tyto obavy nepotvrzené. Samy děti se těchto problémů obávají, ale například oběťmi šikany se stávají stejně často jako jejich vrstevníci s heterosexuálních rodin.

Výrazná negativní stigmatizace dětí z homoparentálních rodin také nebyla prokázána. Spíše než stigmatizace kvůli homosexuální orientaci rodičů byla uvedena stigmatizace z narážek ohledně jejich vlastní orientace. Spíše se ale potvrzuje, že tyto děti jsou v kolektivu stejně oblíbené jako děti z heterosexuálních rodin. Někdy dokonce oblíbenější právě z důvodu netradičnosti jejich rodin.

I výzkumy, které se zabývají širší rodinou, neprokázaly rozdíly v kontaktech s ostatními členy rodiny. Děti se pravidelně vídaly se svými prarodiči a dalšími členy rodiny. Samozřejmě není vyloučeno, že se nemůže vyskytnout situace, kdy je styk dětí s prarodiči ohrožen. Zejména v těch případech, kdy rodiče odlišnou sexuální orientaci svých dětí nepřijali a rozvázali tak vzájemné kontakty. Zde je opravdu důležité, aby úspěšně proběhl proces coming out a došlo k pochopení a přijetí vlastní rodinou.

5.2.4. Vnímání homoparentality rodiny dítětem

V této oblasti je velmi důležité vnímání rodiny okolím. Negativními zážitky pro děti může být nepochopení ze strany okolí a vrstevníků doprovázené nejružnějšími narážkami a hádkami.

V České republice byl proveden malý výzkum na vzorku deseti dětí ve věku čtyř až patnácti let, na téma *Specifika dětí z českých homoparentálních rodin*. Tento výzkum ukázal, že pro děti nebylo ani tak těžké přijmout informaci o homosexuální orientaci rodičů, jako zvládnout problémy, které toto sdělení doprovázely. Opět se prokázalo, že se děti předškolního a mladšího školního věku s touto informací lépe vyrovnávaly než děti starší.

⁷² Podle: MARTÍNKOVÁ, Kateřina. *Sociálně vědní výzkumy homoparentality* [online]. [s.l.], 2010. 26 s. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/252489/fss_b/bakalarska_prace_martinkova.pdf>.

Dalo by se tedy říci, že čím mladšímu dítěti tuto skutečnost sdělíme, tím lepší bude její přijetí a zároveň i jednodušší vyrovnání se s ní. U adolescentů je přijetí a reakce okolí těžší, ale po přijetí se shodují v tom, že se sami stali tolerantnějšími k okolí i ostatním lidem. Sami se hodnotí jako tolerantní vůči odlišnostem a to nejen v sexuální orientaci. Postupem času se zlepšil i vztah s rodičem, a dokonce se objevovala i hrdost na jedinečnost rodiny.

Odborníci se shodují v tom, že nejtěžší pro děti je zvyknout si na reakce okolí. V každé společnosti se najde někdo, kdo se nad touto netradiční rodinou bude podívat, ohlížet a posmívat. Velmi těžká je i situace, kdy dojde k nepřijetí rodiny blízkým okolím, přáteli rodiny a vrstevníky dětí. Asi nejzávažnější dopad na dítě má situace, kdy není rodina otevřena veřejnosti, a děti musejí homosexuální orientaci rodičů tajit. Důvodem k tomuto jevu je převážně ta skutečnost, že homoparentální rodiny nejsou v České republice téměř vůbec vidět. Obávají se tedy reakcí, které by nastaly, kdyby se to někdo dozvěděl. Zde by si rodiče měli uvědomit, jak tíživou úlohu požadují po svém dítěti. V extrémních případech by mohlo dojít k frustraci dítěte. Velmi důležitou roli v tomto ohledu hraje úspěšný coming out rodičů.

Lze říci, že všechny děti bez rozdílu považují za normu heterosexuální rodinu. Část považuje homoparentální rodinu za plnohodnotnou alternativu, druhá část v ní vidí odchylku od normálu.⁷³

5.2.5. Pohled do budoucnosti

Údaje jsem čerpala opět z výzkumu uvedeného v předchozí podkapitole a z článku Anny Sedláčkové (2011).

U všech dětí se prokázalo, že v budoucnu předpokládají heterosexuální vztahy, pouze jedna desetiletá dívka uvažuje o obou možnostech. „*S kým budu, až budu velká, ještě nevím, protože nevím, jestli budu na holky, nebo na kluky.*“⁷⁴ Tato dívka pochází z velmi otevřené homoparentální rodiny, kde je velmi pozitivní klima celé rodiny. Ostatní děti předpokládají vztahy s opačným pohlavím, ale vztah homosexuální dopředu neodmítají. Čtyři děti ze smíšených rodin homosexuální vztah odmítají. „*Život s mužem? Nad tím jsem nepřemýšlel. Mně se to zdá nechutný, jako chlap s chlapem. Ženská s ženskou to mi je jedno, to tu vidím každý den, ale chlap s chlapem, to ne. Kdyby se to stalo, asi bych se přemlouval, že to není pravda.*“ Řekl patnáctiletý Jan.⁷⁵

⁷³ Podle: SEDLÁČKOVÁ, Anna. Máš radši maminku, nebo...maminku?. *Psychologie dnes*. 2011, 5, s. 12-15. ISSN 1212-9607.

⁷⁴ Tamtéž str. 15.

⁷⁵ Tamtéž str. 15.

Výchova dětí v homoparentální rodině tedy děti nijak neovlivňuje ve volbě jejich vlastní budoucnosti. Jsou spíše otevřenější a tolerantnější než děti z heterosexuálních rodin. Rodina jim samozřejmě určitým způsobem může život komplikovat, ale na druhou stranu také obohacuje, podobně jako je tomu i v klasických rodinách.⁷⁶

5.3. Argumenty hovořící v neprospěch výchovy dětí v homoparentálních rodinách

V České republice se zatím neuvažuje o rozšíření práva na adopci či umělé oplodnění ani jakékoli uzákonění možnosti výchovy dětí páry s homosexuální orientací. Proč zrovna muž a žena údajně vytvářejí ideální rodinné prostředí? Pečovatelskými postoji jsou vybavena obě pohlaví. Uspořádání vztahů rodičů a dětí je kulturně a historicky podmíněno, ne vždy jen biologickou podstatou reprodukce.

V úvodu této kapitoly si dovoluji citovat některé výroky, které ilustrují spíše negativní stanoviska k homoparentalitě:

Jaroslav Šturma, předseda Českomoravské psychologické společnosti.

„Psychoterapeutická praxe jednoznačně ukazuje, že jedinci, kteří nebyli v dětství vychováni ve stabilním a milujícím prostředí tvořeném otcem a matkou, jsou více ohroženi psychologickými problémy při utváření vlastní osobní identity než ti, kteří vyrůstali v prostředí strukturovaném jinak.“⁷⁷

František Schneiberg, předseda Společnosti sociální pediatrie České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně:

„Je lepší jakákoliv rodina než ústav? Pokud by tomu tak bylo, tak by děti nemusely být z rodin odebírány a různá zařízení pro ně by nemusela existovat. Jestliže by chtěla paní ministryně dávat do adopce děti homosexuálním párům, měla by si uvědomit právě tyto souvislosti. Děti bývají umísťovány do zařízení pro selhání rodiny, pocházejí z rodin nestabilních, neúplných či naprosto rozvrácených. Jsou však homosexuální páry stabilnější? Podle dosavadních zkušeností nikoliv.“⁷⁸

Jeroným Klimeš, psycholog:

„Homosexuálové jsou výrazně nehomogenní, značně uzavřená minorita. Někteří sice opravdu dosahují oné plné psychické a sociální pohody, ale obecně platí, že homosexuálové mívají ve své minulosti mnohem větší procento zneužití a týrání než ostatní populace. S

⁷⁶ Podle: SEDLÁČKOVÁ, Anna. Máš radši maminku, nebo...maminku?. *Psychologie dnes*. 2011, 5, s. 12-15. ISSN 1212-9607.

⁷⁷ TRAMPOTOVÁ, Olga. Homosexuálové a adopce. *Psychologie.cz : wellness pro vaši duši* [online]. 2010, [cit. 2011-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://psychologie.cz/homosexualove-adopce/>>.

⁷⁸ Tamtéž

*týráním a zneužíváním v dětství jde samozřejmě i větší pravděpodobnost opakování těchto vzorců v jejich životě s případnými svěřenými dětmi. Bohužel je i větší pravděpodobnost doprovodných sexuálních úchylek.*⁷⁹

Ve společnosti existuje mnoho domněnek a argumentů, proč by neměly děti vychovávat právě homosexuální páry. Níže uvedené argumenty a odpovědi na ně vyplývají z výzkumů (Ch. J. Pattersonové 2000), (J. Stacey 2001) a (L. A. Kurdeka 1995).

Lesbické matky by mohly svoji nepřiměřenou maskulinitou nezdravě působit na vývoj dítěte. Výpovědi ohledně genderové role, názory na mateřství a motivy mateřství se nijak nelišily od výpovědí žen heterosexuálních. Nepotvrdila se ani domněnka, že po rozvodu nebude zajištěn kontakt dítěte s biologickým otcem. Naopak se ukázalo, že kontakt s otcem je zajištěn častěji než v případě rozpadu soužití rodičů heterosexuálních.

Homosexuální pár nebude schopen poskytnout dítěti vzory mužských a ženských rolí. Přestože tyto role jsou vázány na ženu a muže, tedy maskulinní a feminní role jsou spojeny s biologickou podstatou, nemusí tomu tak být. Výzkumy nenaznačují, že by se děti homosexuálních a heterosexuálních rodičů nějak lišily. Identifikovaly se v souladu se svým biologickým pohlavím, nelišily se ve volbě oblečení, v otázkách budoucího povolání, v představách o vedení domácnosti a rozdělení funkcí. Naopak pozitivní dopady na dětech v rodinách lesbických žen se vyskytovaly v oblasti empatie a tolerance k menšinám a ostatním rozdílnostem. Děti v těchto rodinách měly ve svém okolí jak ženy, tak muže. Byla zajištěna interakce s muži a tím zabezpečeny primární identifikační vzory. Rodiny nežily izolovaně, ale udržovaly pravidelný kontakt s prarodiči a ostatními příbuznými a přátelily se jak s ženami, tak muži heterosexuálními.

Homosexuální rodiče budou sexuálně obtěžovat své děti. Jde spíše o společenský postoj k této komunitě než o konkrétní realitu. Většina dospělých, kteří jsou pachatelé sexuálního zneužívání, jsou muži, a proto je velice nepravděpodobné, že by k takovému zneužívání docházelo v rodinách se dvěma matkami. Vylučuje se i možnost sexuální deviace v rodinách dvou mužů, kteří by chtěli adoptovat dítě, protože se velmi důkladně přezkoumává pár, jeho rodinné zázemí a další skutečnosti, než soud svěří dítě do péče.

Vliv na budoucí sexuální orientaci dětí. Dosud provedené výzkumy nevykazovaly žádnou souvislost mezi homosexualitou rodičů a případnou homosexuální orientací vychovávaných dětí. Většina těchto dětí inklinuje k navazování heterosexuálních partnerských vztahů. Ve zkoumané věkové skupině děti heterosexuálních rodičů častěji

⁷⁹ TRAMPOTOVÁ, Olga. Homosexuálové a adopce. *Psychologie.cz : wellness pro vaši duši* [online]. 2010, [cit. 2011-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://psychologie.cz/homosexualove-adopce/>>.

trávily volný čas s dětmi stejného pohlaví než děti matek lesbických, tyto děti naopak tráví svůj čas i s dětmi pohlaví druhého. Také sociální síť jejich matek zahrnují i ve větší míře přátelství s muži, než je tomu u matek heterosexuálních. Faktem hovořícím pro odpůrce rodin homosexuálních je, že dcery lesbických matek v průběhu svého dospívání často zpochybňují svoji sexuální orientaci. Znamená to, že neberou za samozřejmé, že by musely být heterosexuálně orientované, ale dokážou si představit i druhou variantu. Vzhledem ke své výchově to považují za „něco normálního“. Výzkumy dokazují, že homosexualita je vrozená a tudíž orientace rodičů nezvyšuje pravděpodobnost homosexuality jejich dětí.

Homosexualita rodičů představuje tíživé stigma pro dítě vzhledem ke konstituci rodiny. Odpůrci argumentují tím, že děti budou mít problémy se svými vrstevníky, mohou být vystaveny šikaně a dalším problémům spojeným s homosexualitou rodičů. Dle výzkumu se děti z těchto rodin samy považují za oblíbené v kolektivu a nemají problémy s ostatními. Ke stejnému výsledku došli i pozorovatelé z heterosexuální skupiny dospělých, kteří je hodnotí jako nijak se neodlišující od ostatních dětí.

V homosexuálním páru vždy „jedna žena představuje ženskou roli a druhá mužskou“. Z výzkumů vyplynulo, že lesbické páry mají uvnitř partnerského vztahu rovnoměrně rozloženou práci. Znamená to, že stereotypní rozdělení na ženskou a mužskou roli neexistuje nebo jen velmi zřídka. Je to tedy spíše otázka uspořádání společnosti, je daná identitou, tedy rolí, kterou ve společnosti hrajeme. Tento zavedený pořádek se pak automaticky promítá i do očekávání ve vztahu dvou žen. Každý z nás má ale schopnost naučit se jednu z „rolí“, která samozřejmě bude podporována výchovou a socializačními tlaky, to znamená, že jednu roli můžeme posílit a druhou naopak potlačit.⁸⁰

5.4. Argumenty podporující výchovu dětí v homoparentálních rodinách

V České republice stále žije mnoho dětí v ústavech, dětí fyzicky či psychicky handicapovaných nebo i dětí sociálně znevýhodněných. Podle mého názoru je rozhodně lepší rodina gayů či lesbických žen, než rodina žádná. Pravdou je, že rodina heterosexuální, která by chtěla adoptovat dítě, více upřednostňuje zdravé dítě, než dítě handicapované. Také nesmíme opomenout, že ne všechny heterosexuální rodiny jsou ideální, je velké množství rozvedených manželství, neúplných rodin, rodin alkoholiků, rodičů, kteří své děti zanedbávají

⁸⁰ Podle: NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Wwww.drba.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-06-11]. Lesbický koutek. Dostupné z WWW: <http://www.drba.cz/clanek-lesbicke_gay_rodicovstvi_odborne-121-alternativni_rodinne_modely_.htm>.

nebo týrají apod. Než vyrůstat v tomto prostředí, je mnohem lepší výchova dítěte v rodině homoparentální.

Velmi obdobným otázkám byl také věnován, dne 18. 3. 2010, pořad *Máte slovo* moderovaný Michaelou Jílkovou na téma: *Adopce dětí registrovanými homosexuálními páry*.⁸¹ Pozvání do studia přijali poslankyně a místopředsedkyně KDU-ČSL Michaela Šojdrová a gay aktivista, člen vládního výboru pro sexuální menšiny pan Jiří Hromada. Ve studiu se Michaela Jílková společně se svými hosty zamýšlela nad tím, zda podpořit adopci dětí registrovanými homosexuálními páry či nikoliv. Proč nemohou registrované páry adoptovat děti? Co je pro děti lepší - setrvávat v dětském domově, nebo být součástí homoparentální rodiny? Je v pořádku, že o adopci může zažádat například žena, která žije sama? Jde skutečně o dobro dětí, nebo jen o boj za lidská práva menšin? Tuto diskusi otevřela iniciativa ministra pro lidská práva menšiny Michaela Kocába, který chtěl, aby lidé v registrovaném partnerství mohli individuálně adoptovat děti. Místopředsedkyně KDU-ČSL, Michaela Šojdrová, vyzvala odpůrce k podpisu petice, aby tomuto činu bylo zabráněno. V petici „Dobro dětem především“ se snažila prosadit myšlenku aby děti, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině, nemohly být adoptovány osobami žijícími v registrovaném partnerství. Odpůrci poslankyně si myslí, že tímto krokem by se k adopci mohlo dostat mnohem více dětí. Když může o adopci zažádat jakákoliv fyzická osoba bez ohledu na sexuální orientaci, proč právě homosexuální páry žijící v registrovaném partnerství toto právo nemají? Podle odpůrců místopředsedkyně Šojdrové je současný stav v rozporu s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod i s ústavním pořádkem České republiky.

Možnost adopce dětí registrovanými páry by opravdu mohla být nápomocná, především v tom ohledu, že by se rozšířil okruh žadatelů o děti, které jsou nějakým způsobem znevýhodněné, mají odlišné etnikum, jsou handicapované apod.

Zcela jistě pro hovoří i možnost **adopce dítěte druhým partnerem**. V současné době je stav takový, že pokud se pár rozhodne „opatřit si“ dítě, nebo již dítě vychovává, například z předešlého heterosexuálního vztahu, partner rodiče dítěte nemá vůči tomuto dítěti žádná práva a povinnosti. Druhý partner je v roli rodiče označován jako spolu-rodič.

V praxi by tato skutečnost znamenala, že pokud by pár dítě společně vychovával například deset let, biologický rodič by zemřel, nebo se z jiného důvodu o dítě nemohl starat,

⁸¹ Jílková, Michaela. pořad *Máte slovo*. Česká televize 1, odvysíláno 18. 3. 2010, dostupné online: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169534665-partnerske-vztahy-aneb-navod-na-preziti/208572231000009-partnerske-vztahy-gayu-a-lesbicek/>

druhý rodič by se musel o dítě soudit s prarodiči, či jinými pokrevními příbuznými dítěte, aby se o něj mohl starat i nadále. Ani v případě, že by byl pár v registrovaném partnerství, by nebylo možné, aby druhý partner dítě adoptoval. Pokud by nastal obdobný případ, jako v předchozí variantě, musel by se opět soudit, ale soud by alespoň přihlédl ke skutečnosti, že mají společnou domácnost.

Možnost adopce dítěte druhým partnerem by tato práva a povinnosti měla garantovat. Nejen pro případ úmrtí nebo nemožnost rodiče starat se o dítě, ale i pro případ rozpadu partnerství. Adopce by měla zajišťovat právní jistotu vztahu s oběma rodiči. Znamená to tedy, že by tím bylo garantováno právo dítěte udržovat vztah s oběma rodiči právě v případě rozpadu páru. (V současné době je pouze na domluvě rozcházejícího se páru, zda se bude moci dítě stýkat s bývalým partnerem svého biologického rodiče). Právní jistota vztahu s oběma rodiči je i v případě rozvodu heterosexuálního páru. Tato skutečnost napomáhá úspěšnému zvládnutí rozvodu či rozchodu partnerů. Dalšími výhodami pro dítě jsou bezesporu zajištění práva na podporu od obou rodičů, zajištění nároku dítěte na přijímání výhod zdravotního pojištění obou rodičů, poskytnutí právního zázemí pro oba partnery při poskytování souhlasu s lékařskými zákroky, vzděláváním a dalšími důležitými rozhodnutími v životě dítěte. V neposlední řadě také zajištění finanční podpory dítěte v případě smrti některého z rodičů pomocí sociálních dávek pro pozůstalé. A samozřejmě nárokování všech dávek plynoucích ze sociálního pojištění.⁸²

Při zkoumání argumentů pro a proti rodičovství gay a lesbických párů je potřeba se zamyslet nad skutečností vysoké rozvodovosti manželských párů. Podle Českého statistického úřadu bylo v roce 2009 na 49,6 % rozvedených párů, to je 33,1 tisíc manželství.⁸³ Zamýšlí se vůbec společnost nad otázkami dětí, jejichž rodiče jsou rozvedení? Jak se daří těmto dětem? Mají ve svém okolí identifikační vzory, když s nimi již druhý rodič nežije? Má vliv nadměrné působení feminního prvku, když například vyrůstají v domácnosti pouze s matkou a babičkou? Strádají citově, když je vychovává pouze matka? Je dostatečné působení role otce, se kterým se vídají jen při pravidelných měsíčních návštěvách? Je stabilní zázemí, když matka střídá nové partnery? Myslím, že je důležité vzít v potaz i tuto skutečnost. Rozvodovost v České republice stále stoupá. Společnost se na ni již nedívá jako na něco špatného, naopak se pomalu dostává do sféry normality. Jak jsem již zmínila v kapitole o registrovaném partnerství, v České republice žije necelý jeden tisíc registrovaných párů, a ne všechny by

⁸² Podle: PECHOVÁ, Olga. *Www.bengales.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-06-11]. Bengáles. Dostupné z WWW: <<http://www.bengales.cz/vedecke-studie/spolurodicovska-adopce-stejnopohlavnimi-pary.html>>.

⁸³ Podle: *Www.rozvod-rozchod.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-06-11]. Rozvod-rozchod.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.rozvod-rozchod.cz/aktuality/5-rozvodovost>>.

chtěly vychovávat děti. Při argumentaci pro nebo proti výchově dětí těmito páry se často objevují otázky, které by mohly být srovnatelné s otázkami, které si můžeme klást v případech rozvedeného manželství. Jen s tím rozdílem, že v případě homoparentality hovoříme o mnohem nižším procentu případů, než je tomu u rozvedeného manželství.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký je současný pohled na problematiku výchovy dětí v homoparentálních rodinách v České republice. Do této práce se mi podařilo začlenit jednotlivé možnosti vytvoření homoparentální rodiny. Dále jsem zde uvedla výchovné aspekty, které vyplývají z prostředí těchto rodin. A nakonec jsem shromáždila argumenty, které tyto rodiny podporují či naopak hovoří v jejich neprospěch.

Při vytváření této práce jsem se setkala s mnoha zajímavými zdroji, které obohatily mé dosavadní znalosti a domněnky. Díky nim jsem si utvořila určitou ucelenou představu o této problematice, kterou ráda budu i nadále ráda obohacovat.

Nyní žijeme v 21. století a od pradávného vnímání homosexuality až po současnost se mnohé změnilo. Patrně už niky nebude vnímána jako ve Starém Řecku, což by podle mého názoru nebylo ani žádoucí. Za poslední desetiletí však roste tolerance k jejímu postupnému vnímání jako jedné z variant života. V mnoha zemích je však stále trestná a nežádoucí, ale to neznamená, že by zde lidé s homosexuální orientací nežili. Jen mají v mnohém komplikovanější život, než lidé žijící v zemích, kde je respektována. V České republice se tolerance k této menšině zvyšuje. Už jen tím, že jsou u nás legalizovány homosexuální sňatky a do mnohých diskusí se dostává i otázka adopce a legalizace vzniku homoparentálních rodin.

Já sama jsem velmi pyšná na skutečnost, že v České republice je možné uzavřít registrované partnerství. Myslím si, že v celosvětovém měřítku tento krok učinil naši zemi opět o něco významnější. V otázkách adopce dětí páry s homosexuální orientací mám poněkud rozporuplné pocity. Co se týče adopce dítěte z ústavní péče, přikláním se k názoru, že na tento krok ještě není česká společnost zcela připravena. V ústavech je mnoho dětí a ještě větší je počet žadatelů, kteří by je chtěli s láskou vychovávat. Čili zde bych spíše podpořila vytvoření tradiční rodiny. Při představě, že by soud v současné době svěřil dítě do péče například gay páru, zájem veřejnosti a médií by byl obrovský. Díky své jedinečnosti a zprvu i legální ojedílosti by byla rodina pod určitým drobnohledem, což by podle mě nemuselo být zrovna v nejlepším zájmu dítěte. Věřím, že v zemích, kde je tato forma adopce legální, nejsou homoparentální rodiny takovému tlaku vystaveny, a to především proto, že zde panuje obecně větší tolerance k homosexualitě než v České republice. U nás je to zatím otázka budoucnosti,

možná blízké, možná vzdálenější, ale v současné době si myslím, že naše společnost ještě není připravena učinit tento krok.

Na druhou stranu ale stoprocentně podporuji osvojení dítěte druhým partnerem. V případě, že je biologický rodič dítěte homosexuálně orientován, nevidím jediný důvod, proč neposílit práva a povinnosti druhého partnera.⁸⁴ Je zde evidentní, že dítě již vyrůstá v homoparentální rodině, partner biologického rodiče již plní roli tzv. spolu-rodiče, což naznačuje, že mezi nimi již existuje blízký vztah. Tato forma adopce tedy jasně hovoří ve prospěch dítěte, a to by mělo být hlavním účelem tohoto aktu.

Jak jsem psala v úvodu své práce, mnozí za tato práva opravdu musí bojovat a není to boj lehký. Homosexualita není nálepka, kterou někteří jedinci nosí, ale podle mého názoru je to životní úděl, který se člověk s homosexuální orientací celý život učí nést. Mnozí díky ní ztratí své „přátele“, blízké a někdy i rodiny. Někteří díky ní získají přátele i rodiny nové. Člověk sám si homosexuální orientaci dobrovolně nezvolí, ale když už ji má, měl by i on mít šanci prožít šťastný a spokojený život. Homosexualita přeci není smrtelná nemoc ani v sobě nenosí vir, který vyhubí lidstvo. Mnohé předsudky s ní spojené opravdu pramení z neznalosti této problematiky a z určité vlastní omezenosti ve vnímání lidské odlišnosti od normality. Díky neustálému rozvoji informačních technologií je přístup k informacím takřka neomezen. Myslím si, že je dobré mít určité povědomí o této problematice. Může se stát, že se tyto skutečnosti objeví i v našem blízkém okolí. A co budeme dělat potom? Stojí naše přesvědčení za to, že ztratíme syna či dceru?

⁸⁴ Viz. Podporující argumenty pro vznik homoparentálních rodin v kapitole Homoparentální rodina

Seznam literatury

BRZEK, Antonín; PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví*. Praha : SCIENTIA MEDICA, spol. s.r.o., 1992. 124 s. ISBN 80-85526-03-4.

CLUNIS, D Marilee; GREEN, G. Dorsey. *Lesbian couples*. Washington : Seal Press, 1988. 262 s. AJ. ISBN 0-931188-59-8.

FANEL, Jiří. *Gay historie*. Praha : Dauphin, 2000. 527 s. ISBN 80-7272-010-4.

FIFKOVÁ, Hana. *O sexu s Hankou, psychologie pro každého*. Praha : GRADA Publishing, 1997. 127 s. ISBN 80-7169-673-0.

GEORGE, Sue. *Woman and bisexuality*. London : Scarlet Press, 1993. 245 s.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. 219 s. ISBN 80-7184-954-5.

KURDEK, Lawrence. A. *Lesbian and Gay Couples*. In A. R. D'Augelli & C. J. Patterson (eds.) *Lesbian, Gay and Bisexual Identities Over the Life Span: Psychological Perspectives*. New York: Oxford University Press 1995.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče : Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha : Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha : Portál, 2002 . 152 s. ISBN 80-71.78-637-3.

PATTERSON, Charlotte. J. *Family Relationships of Lesbians and Gay Men*. In *Journal of Marriage and the Family* 2000. 62: 1052-1069.

PONDĚLÍČEK, Ivo., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Lidská sexualita*. Brno: Avicenum, 1974. ISBN 2-675.740-74.

PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: Stud (2002), ISBN 80-238-8850-1.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.,

SLAMĚNÍK, Ivan ; VÝROST, Jozef . *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha : Portál , 1998. 383 s. ISBN 80-7178-269-6.

STACEY, Judith. *(How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?,"* April American Sociological Review 2001. (ASR)

ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina.; ČIŽINSKÝ, Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*. Gay a lesbická liga ve spol. s Poradnou pro občanství, občanská a lidská práva. Brno : STUD Brno, 2006. 22 s. ISBN 80-239-7821-7.

Zákon č 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství.

Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 703.

Internetové zdroje

Henry Havelock Ellis. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2006, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Havelock_Ellis>.

Homoparentalita. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2010, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Homoparentalita>>.

[Http://gl.cz](http://gl.cz) [online]. 2006 [cit. 2011-06-23]. Gay a lesbická liga. Dostupné z WWW: <<http://www.gl.cz/rp-informace/hms-prehled-skupiny.phtml>>.

[Http://www.psychology.org.au](http://www.psychology.org.au) [online]. 2007 [cit. 2011-06-16]. The Australian Psychological Society. Dostupné z WWW: <<http://www.psychology.org.au/Assets/Files/LGBT-Families-Lit-Review.pdf>>.

[Http://Projekt.krajané](http://Projekt.krajané) : *Po stopách Čechů ve východní Evropě* [online]. 2008 [cit. 2011-06-23]. Registrované partnerství očima veřejnosti . Dostupné z WWW: <http://krajane.czu.cz/geografie-nab/doku.php?id=registrovane_partnerstvi_ocima_verejnosti>.

[Http://www.courtinfo.ca.gov](http://www.courtinfo.ca.gov) [online]. 2005 [cit. 2011-06-16]. California Courts. Dostupné z WWW: http://www.courtinfo.ca.gov/courts/supreme/highprofile/documents/Amer_Psychological_Assn_Amicus_Curiae_Brief.pdf

[Http://pediatrics.aappublications.org](http://pediatrics.aappublications.org) [online]. 2004 [cit. 2011-06-16]. Pediatrics. Dostupné z WWW: <<http://pediatrics.aappublications.org/content/118/1/349.full>>.

Karl Heinrich Ulrichs. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2006, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Karl_Heinrich_Ulrichs>.

Karl-Maria Kertbeny. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2007, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Karl-Maria_Kertbeny>.

Lesba. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2009, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lesba>>.

Magnus Hirschfeld. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2011, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Magnus_Hirschfeld>.

MARTÍNKOVÁ, Kateřina. *Sociálně vědní výzkumy homoparentality* [online]. [s.l.], 2010. 26 s. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/252489/fss_b/bakalarska_prace_martinkova.pdf>.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina. *Www.drbna.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-06-11]. Lesbický koutek. Dostupné z WWW: <http://www.drbna.cz/clanek-lesbicke_gay_rodicovstvi_odborne-121-alternativni_rodinne_modely_.htm>.

PECHOVÁ, Olga. *Www.bengales.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-06-11]. Bengáles. Dostupné z WWW: <<http://www.bengales.cz/vedecke-studie/spolurodicovska-adopce-stejnopohlavnimi-pary.html>>.

Radim Uzel: Svobodné ženy a lesbičky nemají v Česku na umělé oplodnění nárok. *Novinky.cz* [online]. 2010, [cit. 2011-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zena/zdravi/189601-radim-uzel-svobodne-zeny-a-lesbicky-nemaji-v-cesku-na-umele-oplodneni-narok.html>>.

ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina. *Www.lgbt.poradna-prava.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-06-11]. Poradna pro občanství, občanská a lidská práva. Dostupné z WWW: <<http://lgbt.poradna-prava.cz/clanky-zpravy-a-diplomove-prace/gay-a-lesbicke-rodicovstvi-287.html>>.

TALANDOVÁ, Jarmila. *Sociální postavení lesbických žen* [online]. Praha : L- klub Lambda, 1997 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW:<<http://web.archive.org/web/20071217011126/http://www.scalex.cz/sophia/taland/obsah.htm>>.

TOMEŠ, Petr. Adopce dětí homosexuálními páry se ve světě považuje za zcela normální. *Britské listy : deník o všem, o čem se v České republice příliš nemluví* [online]. 2010, 1, [cit. 2011-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://blisty.cz/art/51232.html>>. ISSN 1213-1792.

TRAMPOTOVÁ, Olga. Homosexuálové a adopce. *Psychologie.cz : wellness pro vaši duši* [online]. 2010, [cit. 2011-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://psychologie.cz/homosexualove-adopce/>>.

Vychova. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2011, last modified on 2011 [cit. 2011-06-11]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchova>>.

Www.adopce.com : Projekt náhradní rodinné péče [online]. 2010 [cit. 2011-06-11]. Adopce.com . Dostupné z WWW: <<http://www.adopce.com/adopce-osvojeni/zakladni-pojmy/>>.

Www.homosexualita.cz [online]. 2011 [cit. 2011-06-11]. Exodus. Dostupné z WWW: <<http://www.homosexualita.cz/?m=1&mm=2>>.

Www.unique-soul.webgarden.cz [online]. 2011 [cit. 2011-06-11]. Zvláštní duše. Dostupné z WWW: <<http://www.unique-soul.webgarden.cz/historie-homosexuality-1-cast>>.

Wwww.glpartnerstvi.cz [online]. 2006 [cit. 2011-06-11]. GL partnerství.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.glpartnerstvi.cz/strucne/srovnani-prav-a-povinnosti-manzelu-a-registrovanych-partneru.html>>.

Wwww.gay.iniciativa.cz [online]. 2007 [cit. 2011-06-11]. Gay iniciativa v České republice. Dostupné z WWW: <<http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=74>>.

Wwww.rozvod-rozchod.cz [online]. 2010 [cit. 2011-06-11]. Rozvod-rozchod.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.rozvod-rozchod.cz/aktuality/5-rozvodovost>>.

TV pořady

Jílková, M. pořad Máte slovo. Česká televize 1, odvysíláno 18. 3. 2010, dostupné online: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169534665-partnerske-vztahy-aneb-navod-na-preziti/208572231000009-partnerske-vztahy-gayu-a-lesbicek/>

Volemanová, Šárka. *Pořad Partnerské vztahy aneb Návod na přežití* - Partnerské vztahy gayů a lesbiček. Česká televize 2, odvysíláno 20. 3. 2010, dostupné online: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169534665-partnerske-vztahy-aneb-navod-na-preziti/208572231000009-partnerske-vztahy-gayu-a-lesbicek/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Obrázek billboardu kampaně pro uzákonění registrovaného partnerství

Příloha č. 2: Mapa světa znázorňující situaci registrovaného partnerství a adopce dětí páry s homosexuální orientací

Příloha č. 3: Podrobný přehled států a jejich postavení k registrovanému partnerství a adopcím dětí páry s homosexuální orientací

Příloha č. 1

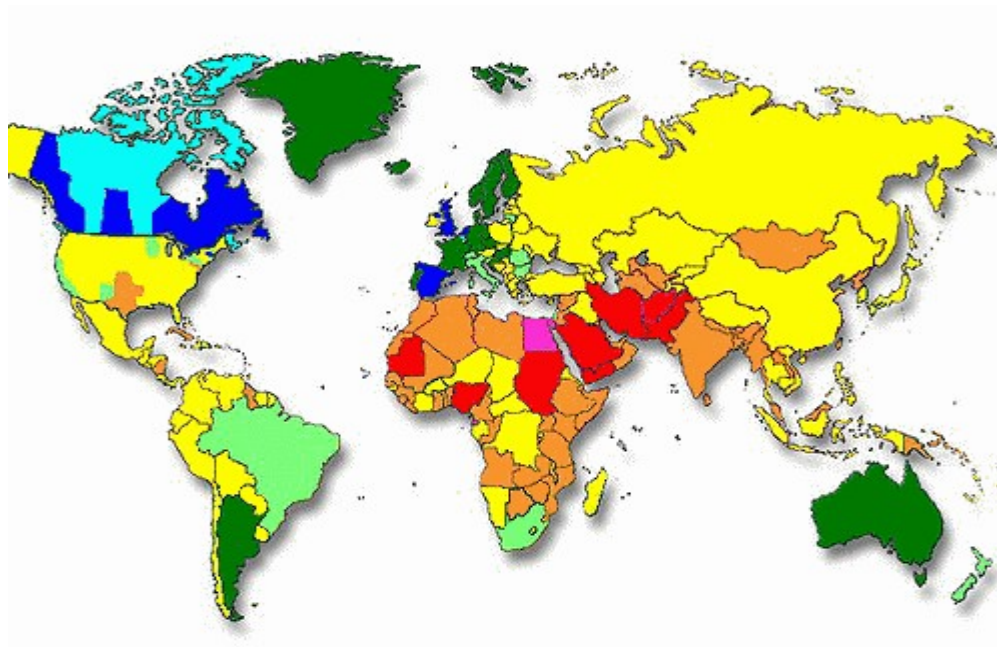
Billboard kampaně pro uzákonění registrovaného partnerství⁸⁵

⁸⁵ *Www.gay.iniciativa.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-06-11]. Gay iniciativa v České republice. Dostupné z WWW: <<http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=74>>.

Příloha č. 2

Mapa světa znázorňující situaci registrovaného partnerství a adopce dětí páry s homosexuální orientací

Legenda:

- Červeně** Homosexuální jednání je zakázáno pod trestem smrti
- Oranžově** Homosexuální jednání je zakázáno pod trestem vězení či pokuty
- Žlutě** Zákony homosexuální jednání nezakazují
- Světle zeleně** Existuje antidiskriminační legislativa a/nebo jsou LG párům poskytovány některé výhody jako nesezdaným párům heterosexuálním
- Tmavě zeleně** Uzákoněno registrované partnerství nebo obdobný institut
- Světle modře** Uzákoněno manželství pro LG páry bez možnosti adopcí
- Tmavě modře** Uzákoněno manželství pro LG páry včetně adopcí ⁸⁶

⁸⁶ *Projekt krajané : Po stopách Čechů ve východní Evropě* [online]. 2008 [cit. 2011-06-23]. Registrované partnerství očima veřejnosti . Dostupné z WWW: <http://krajane.czu.cz/geografie-nab/doku.php?id=registrovane_partnerstvi_ocima_veřejnosti>.

Příloha č. 3

Podrobný přehled států a jejich postavení k registrovanému partnerství a adopcím dětí páry s homosexuální orientací

Státy, kde je homosexualita trestána smrtí

Afghánistán, Írán, Jemen, Mauritanie, Nigérie, Pákistán, Saudská Arábie, Súdán

Státy, kde je homosexuální jednání trestné

Alžírsko, Angola, Bahrajn, Bangladéš, Barbados, Benin, Bhútán, Botswana, Brunej, Burundi, Cookovy ostrovy, Demokratická republika Kongo, Džibuti, Egypt, Etiopie, Fidži, Gambie, Ghana, Grenada, Guinea, Guyana, Indie, Jamajka, Japonsko, Jordánsko, Kamerun, Kapverdy, Katar, Keňa, Kiribati, Kuba, Kuvajt, Laos, Libanon, Libérie, Libye, Malajsie, Malawi, Maledivy, Mali, Maroko, Marshallovy ostrovy, Mauricius, Mongolsko, Mosambik, Myanmar (Barma), Nauru, Nepál, Nikaragua, Niue, Omán, Papua - Nová Guinea, Portoriko, Rovnicková Guinea, Samoa, Saharská republika, Senegal, Severní Korea, Seychely, Sierra Leone, Singapur, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Srí Lanka, Svazijsko, Sýrie, Šalamounovy ostrovy, Tanzanie, Togo, Tokelau, Tonga, Trinidad a Tobago, Tunisko, Turkmenistán, Tuvalu, Uganda, Uzbekistán, Zambie, Zimbabwe

Státy, kde je homosexualita legální

Albánie, Andorra, Antigua a Barbuda, Argentina, Arménie, Aruba, Austrálie, Ázerbájdžán, Bahamy, Belgie, Belize, Bělorusko, Bolívie, Bosna a Hercegovina, Brazílie, Bulharsko, Burkina - Faso, Čad, Čína, Dánsko, Dominikánská republika, Ekvádor, Eritrea, Estonsko, Faerské ostrovy, Falklandské ostrovy, Filipíny, Finsko, Francie, Francouzská Guyana, Francouzská Polynésie, Gabon, Gibraltar, Grónsko, Gruzie, Guadeloupe, Guam, Guatemala, Guinea - Bissau, Haiti, Honduras, Hongkong, Chile, Chorvatsko, Indonésie, Irák, Irsko, Island, Itálie, Izrael, Jižní Afrika, Jižní Korea, Kambodža, Kanada, Kazachstán, Kolumbie, Komory, Kongo, Kostarika, Kypr, Kyrgyzstán, Lesotho, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Macao, Madagaskar, Maďarsko, Makedonie, Malta, Martinik, Mexiko, Moldávie, Monako, Namibie, Německo, Niger, Nizozemí, Nizozemské Antily, Norsko, Nová Kaledonie, Nový Zéland, Panama, Paraguay, Peru, Pobřeží Slonoviny, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Réunion, Rumunsko, Rusko, Rwanda, Řecko, Salvador, San Marino, Slovensko, Slovinsko, Spojené království (Velká Británie), Spojené státy americké, Srbsko

a Černá Hora, Středoafriická republika, Surinam, Svatá Lucie, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Tajwan, Thajsko, Tibet, Turecko, Ukrajina, Uruguay, Vanuatu, Venezuela, Vietnam

Státy se zákazem diskriminace leseb a gayů či partnerskými výhodami

Brazílie, Bulharsko, Ekvádor, Chorvatsko, Itálie, Izrael, Jižní Afrika, Kanada, Litva, Malta, Mexiko, Namibie, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Rumunsko, Slovinsko, Spojené státy americké (různě dle jednotlivých států), Švédsko, Švýcarsko

Státy, kde je uzákoněno registrované partnerství či obdobný svazek

Argentina, Austrálie, Česko, Dánsko, Finsko, Francie, Grónsko, Island, Maďarsko, Německo, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Spojené království (Velká Británie), Švédsko

Státy, kde je povolena adopce

Tasmánie (Austrálie), Západní Austrálie (Austrálie), Dánsko, Island, Nizozemí, Spojené království (Velká Británie), Spojené státy americké (s výjimkou Arkansasu, Floridy, Mississippi a Utahu), Španělsko, Švédsko

Státy, kde je LG párům umožněno manželství bez adopcí

Belgie, Kanada (Alberta, Manitoba, Nové Skotsko, Nový Brunswick, Severozápadní teritorium, Nunavut, Ostrov prince Edwarda)

Státy, kde je LG párům umožněno manželství i adopce

Kanada (Britská Kolumbie, Newfoundland a Labrador, Ontario, Québec, Saskatchewan, Yukon), Nizozemí, Massachusetts (USA), Španělsko ⁸⁷

⁸⁷ [Http://gl.cz](http://gl.cz) [online]. 2006 [cit. 2011-06-23]. Gay a lesbická liga. Dostupné z WWW: <<http://www.gl.cz/rp-informace/hms-prehled-skupiny.phtml>>.